

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Aneta Krausová

**Povinnost loajality společníka
kapitálové společnosti**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Tomášek, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11. 6. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 123 334 znaků včetně mezer.

V Praze dne 11. června 2023

Aneta Krausová

Poděkování

Na prvním místě bych chtěla poděkovat JUDr. Petru Tomáškoví, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za odborné vedení a přínosné rady při zpracování práce.

Rovněž děkuji celé mé rodině a všem přátelům, kteří mě ve studiu podporovali.

Zvláště bych chtěla poděkovat Kristýně Skýpalové a Adrianě Chochelové za veškerou poskytnutou oporu a pomoc v průběhu studia.

OBSAH

Úvod	1
1. Východiska povinnosti loajality	3
1.1. Poctivost jako základní princip soukromého práva	3
1.2. Poctivost jako generální skutková podstata a její funkce	5
1.3. Dílčí shrnutí	8
2. Povinnost loajality společníka kapitálové společnosti	9
2.1. Povinnost loajality společníka ke společnosti	9
2.1.1. Vývoj za účinnosti obchodního zákoníku	9
2.1.2. Po nabytí účinnosti občanského zákoníku	12
2.1.3. Kogentnost ustanovení § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku	13
2.1.4. Intenzita a obsah povinnosti loajality	14
2.1.5. Doktrinální zařazení	16
2.2. Povinnost loajality společnosti ke společníkovi	16
2.2.1. Zásada rovného zacházení	17
2.2.2. Šetření práv a oprávněných zájmů člena	19
2.3. Povinnost loajality společníka k ostatním společníkům	19
2.4. Dílčí shrnutí	23
3. Následky porušení povinnosti loajality společníkem	24
3.1. Povinnost nahradit způsobenou újmu	24
3.2. Nepřihlížení k výkonu hlasovacího práva	26
3.3. Vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady	33
3.4. Vyloučení společníka	34
3.5. Dílčí shrnutí	35
4. Loajalita jako obecné východisko ostatních práv a povinností společníka	37
4.1. Právo na informace a povinnost mlčenlivosti	37
4.2. Právo podílet se na správě obchodní korporace	39
4.3. Přenechání věci a uzavření smlouvy	42
4.4. Dílčí shrnutí	43
Závěr	45
Seznam použitých zkratk	47
Seznam použitých zdrojů	48
Abstrakt	52
Abstract	53

Úvod

V České republice bylo ke dni 31. 3. 2023 v obchodním rejstříku zapsáno 560 905 obchodních společností, z toho 525 307 představují společnosti s ručením omezeným a 27 191 akciové společnosti.¹ Není tedy pochyb, že obchodní společnosti tvoří důležitou část mimoprávní reality. Ve všech těchto společnostech jsou pak jak společníci, tak společnosti vázáni vzájemnou loajalitou různé intenzity a obsahu.

Loajalita v těchto poměrech hraje významnou roli, přesto jí jako institutu není věnována větší pozornost. Hlavním cílem této diplomové práce je vymezení povinnosti loajality ve vztazích společníka v kapitálové společnosti a analýza jejích dopadů do práv a povinností společníků. Stěžejním je v tomto ohledu ustanovení § 212 občanského zákoníku, jehož výkladu se v této práci podrobně věnuji. Pro naplnění tohoto cíle je vzhledem k obecné formulaci tohoto institutu v zákoně klíčová také analýza dosavadní rozhodovací praxe, včetně aplikovatelnosti rozhodnutí, která vycházela z úpravy před rekonstrukcí soukromého práva.

Diplomová práce je členěna do čtyř částí. V první části je čtenáři představen princip poctivosti coby základní východisko loajality. Tento obecný právní princip je rozebírán jednak po obsahové stránce a jednak z pohledu jeho významu generální skutkové podstaty v soukromém právu.

Druhá část se zabývá loajalitou ve vztahu společníka a společnosti a ve vztahu mezi společníky. Věnuji se nejprve postupnému doktrinárnímu a judikaturnímu vývoji povinnosti loajality společníka ke společnosti za účinnosti obchodního zákoníku a následně rozboru aktuálního zákonného znění. Následně shrnuji poznatky k povinnosti loajality společnosti ke společníkovi a povinnosti loajality společníka k ostatním společníkům.

Ve třetí části uvádím následky, ke kterým porušení loajality společníka vůči společnosti může vést, a krátce je představuji. Jakkoliv se tyto následky prolínají a v praxi jdou často tzv. ruku v ruce, jsou v této diplomové práci pro lepší přehlednost členěny do vlastních podkapitol.

Závěrem pak popisuji vliv loajality na vybraná práva a povinnosti, které společníkovi z účasti na společnosti plynou. Tento vliv dokresluji především rozhodnutími Nejvyššího soudu, včetně popisu skutkových okolností, které při posuzování porušení společnické loajality nelze opominout.

¹ Údaje převzaty ze Statistiky z Registru ekonomických subjektů - 1. čtvrtletí 2023, konkrétně souboru „Tab. 2 Počty jednotek v registru ekonomických subjektů podle převažující činnosti a vybraných právních forem“, uveřejňované Českým statistickým úřadem. In: Český statistický úřad [online]. [cit. 6. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/organizacni-statistika-1-ctvrtleti-2023>.

Vzhledem k omezenému rozsahu se tato práce zaměřuje zejména na povinnost loajality společníka vůči společnosti a blíže se nevěnuje některým otázkám týkajícím se loajality společnosti vůči společníkům a loajality mezi společníky, jako jsou především následky jejich porušení.

Z hlediska metod odborné práce jsem postupovala od obecného ke zvláštnímu. V práci využívám především metodu popisnou s dílčím historickým pohledem a analýzou rozhodovací praxe. Vzhledem k nedostatku judikatury Nejvyššího soudu k některým podtématům jsem se věnovala také analýze rozhodnutí vrchních soudů.

V souladu s § 1 odst. 2 zákona o obchodních korporacích používám termín kapitálová společnost pro společnost s ručením omezeným a akciovou společnost. Vzhledem k zaměření práce na kapitálové společnosti používám v práci slovo společník jak pro společníka společnosti s ručením omezeným, tak pro akcionáře akciové společnosti, není-li výslovně uvedeno jinak.

Dále bych ráda uvedla, že v rámci této práce používám výraz „vztah“ a že si uvědomuji, že slovo „vztah“ neodpovídá terminologii zavedené občanským zákoníkem, který používá pojem „poměr“. Považuje jej ovšem za přílehavější pro vyjádření vazeb mezi společníky a společností, které standardně přesahují právní poměry jako takové.

Diplomová práce vychází ze stavu právní úpravy a dostupné judikatury ke dni 11. 6. 2023.

1. Východiska povinnosti loajality

Pojem loajality není v českém právním řádu nikde definován. Z etymologického hlediska vychází slovo loajalita z francouzského slova *loyauté*, které je překládáno jako poctivost, upřímnost, věrnost či oddanost.² Vzhledem k tomuto a k vývoji povinnosti loajality v tuzemsku popsaném v části 2 není pochyb, že základy loajality nalezneme v principu poctivosti. Proto je pro plné pochopení loajality v korporacním právu klíčové správně porozumět právě tomuto principu. Poctivost představuje nejen základní kámen právních poměrů, jak je popsáno v následující podkapitole, ale i vztahů či pouhých interakcí mezi lidmi obecně.

1.1. Poctivost jako základní princip soukromého práva

Jedním ze základních hodnotových východisek soukromého práva je princip poctivosti, ke kterému se občanský zákoník výslovně hlásí v ustanovení § 6 odst. 1, dle kterého má každý „*povinnost jednat v právním styku poctivě*“. Vzhledem k obecnosti pojmu poctivost, kdy tento pojem není právními předpisy blíže vymezen, je třeba se pro bližší rozbor podívat na doktrinální a judikatorní výklad.

F. Melzer a P. Tégl tento princip uvádějí jako jistý standard jednání v právním styku, který ukládá především povinnost zohledňovat legitimní zájmy ostatních zúčastněných osob. Dále pak poctivost označují jako soubor morálních pravidel v mezilidských vztazích.³ Obdobně P. Lavický chápe princip poctivosti jako určitý standart, který osobám ukládá, aby v právních poměrech jednaly čestně, otevřeně a braly ohledy na zájmy druhé strany.⁴

I. Pelikánová a R. Pelikán k principu poctivosti nejprve uvádějí výčet povinností, které tento princip zahrnuje, například záměr neklamati druhého, povinnost čestného jednání, usilování o dosažení pouze dovolených cílů a dovolenými prostředky, a následně poctivost shrnují jako soulad jednání osoby s právem i morálními hodnotami.⁵

P. Lavický zároveň dodává, že poctivosti coby neurčitému právnímu pojmu jsou vtiskávány různé charakteristiky, kdy na ni autoři nahlíží rozličnými způsoby a kladou důraz na různé aspekty. Dle něj na ni můžeme pohlížet jako na morální či etické pravidlo, oceňovat její ekvinitní charakter nebo ji považovat za způsob, jak se do soukromého práva promítají ústavně

² *Francouzsko-český, česko-francouzský velký slovník: ...nejen pro překladatele*. Brno: Lingea, 2007, s. 378.

³ Melzer, F. a P. Tégl, In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013, s. 102.

⁴ Lavický, P. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 45.

⁵ Pelikánová, I. a R. Pelikán. In ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 31.

chráněné hodnoty.⁶ Domnívám se ovšem, že rozdílné pohledy na princip poctivosti se nemusí vzájemně vylučovat.

Můžeme tedy shrnout, že princip poctivosti vyžaduje od subjektů právních poměrů čestnost a otevřenost,⁷ dále pak loajalitu, solidaritu, šetření práv a legitimních zájmů druhé strany.⁸ Čestnost je vykládána jako čestné jednání, u kterého předpokládáme zachovávání povinností, a naopak porušování či zanedbávání povinností je považováno za nečestné.⁹

Konkrétní obsah této povinnosti však není nikde vymezen, jeho dodržení je vždy posuzováno podle konkrétních okolností případu.¹⁰ Nejvyšší soud obdobné právní normy označuje jako právní normy s relativně neurčitou (abstraktní hypotézou) s tím, že takovéto právní normy nemají hypotézu stanovenou přímo v právním předpisu, a je tak ponecháno soudu, aby v každém jednotlivém případě hypotézu sám vyznačil dle svého uvážení ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností.¹¹ Zákodárce by pochopitelně nebyl schopný kazuisticky vymežit každou situaci porušení poctivého jednání, která by mohla nastat. Z tohoto důvodu raději vyznačil abstraktní pravidlo, které nachází svůj rámec v základních zásadách, kdy je určité chování poměřováno vůči určitému standardu. Toto hodnocení je pak prováděno orgánem veřejné moci (resp. v českém právním řádu soudy).

Princip poctivosti má pak významný dopad v rámci smluvního práva. Uzavřením smlouvy vzniká mezi smluvními stranami právní poměr, v rámci něhož mají strany povinnost brát v úvahu zájmy druhého a vycházet si vstřícně. Tento poměr ze své povahy vyžaduje určitý stupeň důvěry, kdy se může jedna strana spolehnout na poctivost té druhé. Dle Ústavního soudu je důvěra v jednání jiných osob "*základní předpoklad pro fungování komplexní společnosti*" a dále také "*elementární kategorií sociálního života*".¹²

Problematickým se jeví vymezení vztahu principu poctivosti a dobré víry. F. Melzer a P. Tégl poctivost považují za objektivní měřítko, podle kterého lze posuzovat chování osoby v konkrétní situaci. Princip poctivosti tak označují za objektivní dobrou víru. K tomuto pak

⁶ Lavický, P. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 48.

⁷ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2022, sp. zn. 21 Cdo 822/2022 nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 21 Cdo 3722/2017.

⁸ Pipková, P. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace) Praha: C. H. Beck. Elektronický komentář k § 6 OZ.

⁹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2022, sp. zn. 22 Cdo 575/2022 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 26 Cdo 1984/2018.

¹⁰ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. 21 Cdo 3575/2021.

¹¹ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1498/2022, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3338/202, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2018, sp. zn. 26 Cdo 3997/2017-II.

¹² Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2009, sp. zn. IV. ÚS 128/06 nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 3/06.

uvádějí, že občanský zákoník používá nesystematicky slovo poctivý i v ustanoveních, které se obsahově týkají subjektivní dobré víry. Tedy v ustanoveních, kde je poctivost zákonodárcem použita ve smyslu určité náležitosti,¹³ na jejíž splnění se váží právní následky.¹⁴ Toto pojetí zastává i P. Lavický.¹⁵ Naopak I. Pelikánová a R. Pelikán uvedené rozdělení rozporují s tím, že dělení neodpovídá užívání pojmů poctivost a dobrá víra napříč občanským zákoníkem, ani mezinárodně užívané terminologii. Zároveň odmítají striktní oddělování subjektivního a objektivního pojetí dobré víry. Dle jejich názoru objektivní pojetí jako soubor pravidel chování sice existuje nezávisle na subjektu, významu ovšem nabývá až v souvislosti s chováním, které je (subjektivně) podmíněno a motivováno. Uvádějí, že by takovéto subjektivní pojetí vedlo k tomu, že by se porušení dobré víry posuzovalo podle pravidel, které si vytvořila posuzovaná osoba. Tj. pokud by dané chování posuzovaná osoba považovala za chování v souladu s dobrou vírou, k porušení dobré víry by nedošlo.¹⁶

Rozdělování na objektivní a subjektivní dobrou víru ovšem můžeme nalézt například v německé úpravě. Ta rozlišuje jednak pojem *Treu und Glauben*, označovaný také jako objektivní dobrá víra, který představuje standard chování, který by měly osoby dodržovat a podle kterého budou posuzovány. A jednak pojem *guter Glaube*, jakožto subjektivní dobrá víra, který se odvíjí od znalostí dané osoby. Jako příklad pak uváděno nabytí vlastnického práva od nevlastníka dle §932 BGB.¹⁷

1.2. Poctivost jako generální skutková podstata a její funkce

Ustanovení § 6 odst. 1 občanského zákoníku má povahu generální klauzule obsahující princip poctivosti, který je považován za princip stěžejní pro celé soukromé právo.¹⁸ Porušení tohoto principu je proto možné se dovolávat vždy, ačkoliv na něj konkrétní ustanovení výslovně neodkazuje. Každý soukromoprávní poměr je proto poměřován na základě tohoto standardu, a to nejen v jeho průběhu, ale už od prvních fází jeho vzniku.¹⁹

Mnohoznačnost principu poctivosti vede zároveň k tomu, že jsou z něj doktrínou a judikaturou dovozovány další práva a povinnosti. Tento vývoj můžeme pozorovat i v Německu,

¹³ Srovnání například § 992 a násl. OZ, který se týká poctivé držby.

¹⁴ Melzer, F. a P. Tégl. In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*, s. 80.

¹⁵ Lavický, P. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 45.

¹⁶ Pelikánová, I. a R. Pelikán. In ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. s. 30 a 31.

¹⁷ ZIMMERMANN, R. a S. WHITTAKER. *Good faith in European contract law*. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2000, s. 30.

¹⁸ Viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 26 Cdo 1984/2018.

¹⁹ Lavický, J. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 47.

kde se z dobré víry zakotvené v § 242 BGB (*Treu und Glauben*)²⁰ vyčleňují samostatné instituty.²¹ V reakci na rozsáhlost principu poctivosti následně dospělo Německo k tomu, že některé tyto instituty zákonodárci raději začali výslovně upravovat v právních předpisech.²²

Někteří autoři proto s odkazem na zahraniční právní doktrínu a vývoj princip poctivosti označují za odrazový můstek, kdy zpočátku v určité problematice slouží jako používané pravidlo, a to do doby, než se vytvoří (ať už doktrínou nebo praxí) svébytné pravidlo specifické právě pro danou problematiku.²³ Jiní autoři mluví o tom, že tvoření normativního základu pro stanovení jiných, tzv. vedlejších povinností, je jednou z funkcí principu poctivosti. Mezi tyto vedlejší povinnosti pak autoři řadí i povinnost loajality (k funkcím poctivosti blíže viz dále v této podkapitole).²⁴

Je třeba zmínit, že princip poctivosti je vlastní řadě evropských právních řádů. Prostřednictvím generální klauzule je princip poctivosti zakotven například v německé úpravě²⁵ či té švýcarské.²⁶ Zakotvení povinnosti poctivosti lze nalézt i v Principech mezinárodních obchodních smluv vydaných UNIDROIT²⁷ a bylo zahrnuto i do Principů evropského smluvního práva.²⁸

Použití tohoto principu je tedy rozmanité a jeho charakter se liší dle toho, jaká jeho funkce se v konkrétní situaci uplatní. S ohledem na některé často se opakující rysy lze tyto funkce rozdělovat do několika skupin. Zároveň, jak píše J. Melzer a F. Tégel, je nutné si uvědomit, že jsou tyto souhrnné skupiny přibližné v tom smyslu, že jejich rozdělení se odvíjí od přístupu každého autora.²⁹

V tuzemské doktríně se nejčastěji rozlišují funkce doplňující, interpretační a korektivní, resp. korigující.³⁰ Doplňující funkci odpovídá jednak možnost založení vedlejší povinnosti, jednak konkretizace již uložené povinnosti. V prvním případě se jedná o doplnění obsahu právního

²⁰ Ustanovení § 242 BGB stanovuje, že dlužník má povinnost plnit tak, jak to vyžaduje poctivost a zvyklosti.

²¹ ZIMMERMANN, R. a S. WHITTAKER. *Good faith in European contract law*, s. 31.

²² Melzer, F. a P. Tégel. In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*, s. 114.

²³ *Ibid.*, s. 112.

²⁴ Pipková, J. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 35.

²⁵ § 242 BGB.

²⁶ Článek 2 odst. 1 švýcarského občanského zákoníku říká, že každý musí při výkonu svých práv a plnění svých povinností jednat v dobré víře.

²⁷ Konkrétně v článku 1.7, kdy odstavec první stanovuje povinnosti smluvní strany jednat v souladu s dobrou vírou a poctivým obchodním stykem v mezinárodním obchodu.

²⁸ Článek 1:201 stanovuje, že každá smluvní strana musí jednat v souladu s dobrou vírou a poctivým obchodním stykem.

²⁹ Melzer, F. a P. Tégel. In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*, s. 114.

³⁰ Melzer, F. a P. Tégel. In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*, s. 114 až 119.; Lavický, P. In LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 48 až 50.; Pipková, J. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 35 a 36.

poměru o povinnost, která není součástí smlouvy ani psaného práva, kdy právě konstatování existence či neexistence takové povinnosti je klíčové k vyřešení dané právní situace. Vzhledem k tomu, že smluvní strany ani zákonodárce nemůžou pamatovat na všechny možné situace, a tím pádem ani obsáhnout všechny povinnosti, slouží princip poctivosti k jejich doplnění. V rámci obligace mají strany jak hlavní povinnosti, které tvoří jádro obligace, tak vedlejší, označované také jako pomocné či sloužící. Tyto vedlejší povinnosti pak F. Melzer a P. Tégl rozdělují do několika kategorií, a to na i) povinnost poctivého plnění obligačních povinností, ii) povinnost spolupráce, iii) informační povinnost a iv) povinnost ochrany druhé strany. K vedlejším povinnostem pak uvádějí, že dle některých autorů nejsou tyto povinnosti zakotveny v psaném právu z toho důvodu, že stanovují minimální standard, který zákonodárce nepovažoval za nutné do textu právního předpisu zanechat.³¹

Druhou složkou doplňující funkce, tedy konkretizací povinností, se pak myslí vyplňování mezer ve smlouvě. Pokud se ve smlouvě objeví protiplánová mezera, vyplní ji soudce formulováním pravidla, které se jeví vzhledem k situaci za adekvátní. P. Lavický k tomuto zdůrazňuje, že tímto způsobem je třeba vykládat i § 545 občanského zákoníku,³² kdy ve specifickém případě vyplňování mezer v obligaci může být obsah právního poměru rovněž dotvořen o pravidlo, které soud formuluje s přihlédnutím k principu poctivosti.³³

Interpretační funkcí se rozumí to, že ustanovení smlouvy mají být interpretovány v souladu se standardem poctivosti. P. Melzer a F. Tégl uvádějí, že se princip poctivosti uplatní především v tzv. normativním výkladu právního jednání při zjišťování významu tohoto jednání. Normativním výkladem přitom rozumí výklad, který zkoumá význam, jež se jeví z pohledu adresáta právního jednání jako projev skutečné vůle jednajícího. Tento postup interpretace tedy zohledňuje okolnosti, které mohl ve své pozici zjistit adresát, naopak nepřihlíží k těm, které jsou z adresátova pohledu nedostupné. K těmto okolnostem se pak navíc přidává i hledisko poctivosti. V souhrnu se tedy jedná o výklad nejasného ujednání z pohledu poctivě jednajícího subjektu v postavení smluvní strany.³⁴

Poslední korektivní, respektive korigující, funkce slouží k usměrňování chování stran takovým způsobem, aby odpovídalo standardu principu poctivosti, tedy aby bylo čestné a otevřené a strana zohledňovala zájmy protistrany. Jak bylo uvedeno výše, tento standard se uplatňuje již při

³¹ Melzer, F. a P. Tégl. In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*, s. 115.

³² Dle § 545 OZ „Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.“

³³ Lavický, P. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 49.

³⁴ Melzer, F. a P. Tégl. In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*, s. 118.

formování právního poměru a následně po dobu jeho trvání. Uplatníme ho jak při plnění povinností, tak při výkonu práva. Ve fázi vzniku právního poměru se princip poctivosti promítá do § 1728 a 1729 občanského zákoníku, kdy proti principu autonomie vůle stojí zákaz vstupovat do jednání či v něm pokračovat, aniž má jednající osoba skutečně úmysl se s protistranou dohodnout, resp. uzavřít smlouvu. Obdobně z principu poctivosti vychází i § 1730 odst. 2 občanského zákoníku, který osahuje ochranu důvěrných informací poskytnutých při negociaci. Princip poctivosti tedy může limitovat obsah právního poměru, plnění povinností či výkon práv, která z tohoto poměru vyplývají, nebo vést k modifikaci práv a povinností ze strany soudu.³⁵

1.3. Dílčí shrnutí

Princip poctivosti slouží jako určitý standard chování, podle kterého toto chování poměřujeme. Ukládá osobám povinnost chovat se v právním styku čestně a otevřeně a brát ohled na zájmy ostatních zúčastněných. Čestnost je pak vykládána jako zachovávání povinností, naopak jejich porušování či zanedbávání považujeme za nečestné. Tento princip do našeho právního řádu přináší prvek morálky, respektive povinnost vedle dodržování právních norem zachovávat i pravidla morální.

Vzhledem k její povaze coby generální klauzule je možné se jej dovolat vždy, ačkoliv na něj jiná právní norma výslovně neodkazuje. Protože se zároveň jedná o neurčitý právní pojem, resp. o otevřenou normu, závisí posouzení jejího porušení (či neporušení) vždy na okolnostech konkrétního případu. Toto vše vede k rozmanitému uplatnění tohoto principu, které někteří autoři shrnují do několika funkcí – funkce doplňková, korektivní a interpretační. Obdobné funkce pak můžeme nalézt i u povinnosti loajality (k tomuto viz kapitola 4). Pro tuto práci je u principu poctivosti klíčová především funkce doplňková. Do této funkce mimo jiné řadíme i schopnost principu poctivosti vést k založení vedlejší povinnosti. Takovouto vedlejší povinností pak byla v českém právním řádu i povinnost loajality.

³⁵ Lavický, P. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 49 a 50.

2. Povinnost loajality společníka kapitálové společnosti

Stejně jako princip poctivosti stanovuje osobám určitý standard chování, určuje jej i povinnost loajality. Jako toto měřítko chování jej ve vztazích společníků rozlišujeme ve více rovinách. Jednak se projevuje v tzv. vertikálních vztazích (společník – společnost, a to obousměrně) a jednak v tzv. horizontálních vztazích (společník – společník).

Ve vertikálním vztahu je společník vázán loajalitou ke „své“ společnosti. Protipólem, který tuto povinnost společníka vyvažuje, je pak povinnost loajality společnosti vůči společníkovi. Konečně je společník vázán povinností loajality i k ostatním společníkům.

Každému tomuto institutu je věnována samostatná podkapitola této části.

2.1. Povinnost loajality společníka ke společnosti

2.1.1. Vývoj za účinnosti obchodního zákoníku

Obchodní zákoník s pojmem povinnost loajality výslovně nepracoval. I přes absenci zákonného podkladu začala česká právní doktrína na povinnost loajality jako na obecný základ konkrétních povinností společníka pozvolna odkazovat již za účinnosti tohoto zákona.

V tuzemské literatuře byla poprvé zmíněna v souvislosti s akciovou společností, a to jako princip, který „ukládá akcionáři usilovat o naplnění cíle, k němuž byla společnost založena, zachovávat její stanovy, respektovat její oprávněné zájmy, souhrnně vzato chovat se vůči společnosti čestně.“³⁶ Povinnost loajality akcionáře S. Černá odvozovala od obecného principu loajality v rámci soukromoprávních vztahů. P. Čech³⁷ či I. Štenglová³⁸ opírali existenci povinnosti loajality o ustanovení § 830 občanského zákoníku z r. 1964, dle kterého je účastník ve sdružení³⁹ povinen vyvíjet činnost k dosažení účelu sdružení a zároveň se zdržet jakékoli činnosti, která by mohla tento účel znemožnit nebo ztížit. Obdobně pak činí i K. Eliáš s tím, že zákaz znemožnit či ztížit společný účel má kogentní povahu, společníci jsou tedy vázání věrností právě k vytyčenému účelu společnosti.⁴⁰

³⁶ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3: Akciová společnost*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, s. 186.

³⁷ ČECH, Petr. K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům. In PAUKNEROVÁ, M. a M. TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze: Nakl. Karolinum, 2009, s. 58.

³⁸ Štenglová, I. In DĚDIČ, J. et al. *Akciové společnosti*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 356.

³⁹ Obdoba dnešní společnosti dle § 2716 a násl. OZ.

⁴⁰ ELIÁŠ, K. Širší kontext § 56a obchodního zákoníku a poznámky k němu (Zákaz zneužití práva se zřetelem k možností postihu zneužití soukromých oprávnění akcionáře proti akciové společnosti). In *Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reform: sborník ze setkání kateder obchodního práva právnických fakult České republiky a Slovenské republiky ve dnech 6. až 8. února 2007 v Průhonicích u Prahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. IFEC, Beroun, 2007, s. 104.

Zákonem č. 370/2000 Sb., kterým se měnil obchodní zákoník, byl do textu zákona zakotven obecný zákaz zneužití menšiny či většiny hlasů ve společnosti.⁴¹ Nicméně postihovalo se tak pouze zneužívající jednání při hlasování společníků na valné hromadě,⁴² v případě společnosti s ručením omezeným pak při rozhodování mimo valnou hromadu. Lze tak souhlasit s L. Joskovou,⁴³ že dané ustanovení dopadlo na příliš úzký okruh jednání na to, aby mohlo samo o sobě sloužit jako legální základ povinnosti loajality.

V roce 2005 Vrchní soud v Praze posuzoval situaci, kdy společnice komplikovala a následně i úplně znemožnila své společnosti užívání nemovitosti, kterou měla společnice ve svém výlučném vlastnictví. V této nemovitosti měla přitom společnost umístěno své sídlo. Druhým společníkem ve společnosti byl v té době již bývalý manžel společnice. Dle závěrů Vrchního soudu znemožněním přístupu do provozovny společnice znemožnila společnosti podnikat a tím i dosahovat základního cíle nejen společnosti, ale i jejich společníků – a to dosahování zisku, snižování ztráty a rozvoj podnikání. Odvolací soud takové jednání vyhodnotil jako protiprávní jednání, resp. jako závažné porušení povinnosti společnice, čímž byly v souladu s § 149 obchodního zákoníku⁴⁴ naplněny podmínky pro její vyloučení ze společnosti.⁴⁵

Společnice se následně obrátila s dovoláním na Nejvyšší soud, kde se bránila především tím, že neporušila žádnou konkrétní povinnost, která by ze zákona, společenské smlouvy či jiné listiny vyplývala. Nejvyšší soud se s argumentací společnice neztotožnil a stanovil, že: „*Povinnosti společníka nemusí vyplývat ze zákona, společenské smlouvy či jiných „listin“. Takové povinnosti mohou vyplývat též ze zásad, na kterých je postaven obchodní zákoník, z jiných než písemných závazků převzatých společníkem vůči společnosti, popřípadě z jiných právních skutečností.*“⁴⁶

Toto rozhodnutí tak jednak přineslo dnes již akceptovaný závěr, že povinnosti společníka vychází nejen ze zákona a společenské smlouvy (či jiných listin), ale že mohou vyplývat i ze zásad obchodního práva.⁴⁷ Toto rozhodnutí je tuzemskou právní doktrínou považováno za první krok k tomu, co dnes známe jako povinnost loajality společníka ke „své“ společnosti.⁴⁸ Například

⁴¹ § 56a odst. 1 obchodního zákoníku.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 1168/2005.

⁴³ JOSKOVÁ, L. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*. 2011, roč. 3, s. 264.

⁴⁴ Dle § 149 obchodního zákoníku bylo možné "u soudu vyloučení společníka, který porušuje závažným způsobem své povinnosti, ačkoliv k jejich plnění byl vyzván a na možnost vyloučení byl písemně upozorněn".

⁴⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 7 Cmo 117/2004 – argumentace převzata z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005 (řízení o dovolání).

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.

⁴⁷ Černá, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 131.

⁴⁸ Štenglová, I. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Akciové společnosti*. Praha: C. H. Beck, s. 366.

P. Čech němu píše, že ačkoliv tato rozhodnutí nezmiňují povinnost loajality výslovně, argumentačně se jí natolik přibližují, že můžeme hovořit o konkludentním potvrzení existence povinnosti loajality.⁴⁹

První výslovná zmínka o principu loajality v judikatuře přišla o necelý rok a půl později. Nejvyšší soud s odkazem na právní teorii stanovil, že jednou ze zásad, kterou se obchodní zákoník řídí, je princip loajality společníka vůči společnosti. Samotný princip loajality pak Nejvyšší soud označil za výkladové pravidlo pro jednotlivé dílčí povinnosti společníka. Na základě tohoto závěru pak dovodil, že je společník povinen převodem svého obchodního podílu neúměrně a neodůvodněně neohrozit další činnost a existenci společnosti. Konkrétně aby převod podílu nezneužil za účelem obejít povinnosti, které společníkovi vyplývají z likvidace společnosti či prohlášení konkursu na její majetek.⁵⁰

Vymezení povinnosti loajality společníka společnosti s ručením omezením poskytnul ve svém rozhodnutí v roce 2010 Vrchní soud v Praze a to jako povinnost „*nečinit vůči společnosti úkony, které by měly negativní vliv na její podnikání, tedy na realizaci jejího předmětu podnikání, resp. činnosti. To znamená, že společník nesmí činit vůči společnosti takové úkony, které jsou způsobilé ji poškodit, a to jak ve vztahu ke třetím osobám, tak i ve vztahu ke společníkům.*“ Dále soud uvedl, že postup „*v mezích a na základě zákona*“ porušením této povinností není, stejně jako neúčast na valné hromadě – účast na valné hromadě označil za právo společníka vyplývající ze zákona a odmítl vymezení účasti na valné hromadě jako povinnosti.⁵¹

Tyto závěry o povinnosti loajality nakonec v roce 2011 potvrdil i Ústavní soud, který se v jednom ze svých usnesení k povinnosti loajality poměrně obsírně vyjádřil. Výše zmíněné ustanovení § 830 občanského zákoníku z r. 1964 a § 56a obchodního zákoníku označil za zákonný základ povinnosti loajality společníka vůči své společnosti, resp. vůči ostatním společníkům a cílům, pro něž byla společnost založena. Smyslem těchto ustanovení je dle Ústavního soudu vedle zajištění neomezeného a řádného výkonu práv společníka také zakotvení povinnosti brát ohled na zájmy společnosti a ostatních společníků, příp. je ve výjimečných případech aktivně podporovat. Z toho pak plyne i povinnost společníka zdržet se jednání, které by mohlo práva společnosti či společníků negativně ovlivnit.⁵²

⁴⁹ Čech, P. K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům. In PAUKNEROVÁ, M. a M. TOMÁŠEK. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*, s. 68.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

⁵¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 10. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgfp4s7gvp43a>.

⁵² Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.

Loajalita společníka ke společnosti se tedy za účinnosti obchodního zákoníku v rámci právní doktríny a judikatury postupně etablovala jako jedna ze zásad obchodního zákoníku a soudy jej při své rozhodovací činnosti začaly používat jako základní východisko při posuzování chování společníka.

2.1.2. Po nabytí účinnosti občanského zákoníku

S nabytím účinnosti občanského zákoníku byla povinnost loajality člena korporace zakotvena v ustanovení § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku, konkrétně jako „*povinnost člena korporace chovat se vůči ní čestně a zachovávat její vnitřní řád*“. Ustanovení je zařazené v pododdílu obecné úpravy korporací, jedná se tedy o obecnou povinnost, která je společná pro všechny právní formy, které se ke korporacím řadí; v této souvislosti se někdy používá označení *korporační loajalita*.⁵³ Zákon o obchodních korporacích v tomto ohledu speciální úpravu povinnosti loajality neobsahuje, ustanovení § 212 odst. 1 občanského zákoníku se proto subsidiárně použije i na společníky obchodních korporací.

Obsahově se ustanovení § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku skládá ze dvou částí: (i) povinnosti člena chovat se ke korporaci čestně a (ii) povinnosti člena zachovávat vnitřní řád korporace.

K povinnosti člena chovat se ke korporaci čestně

Dle § 212 odst. 1 věty první OZ se přijetím členství v korporaci člen zavazuje chovat se ke korporaci čestně. Co přesně si před slovem čestně představit? Jedná se o nesystematický přístup v terminologii, kdy čestnost zde po významové stránce odkazuje na zásadu poctivosti (k té viz podkapitola 1.1), tedy na objektivní dobrou víru. Ve své podstatě se jedná o synonyma, kdy (jak bylo uvedeno výše) i slovo loajalita pocházející z francouzského slova *loyauté* je překládáno jako poctivost, upřímnost, věrnost či oddanost.⁵⁴

Korporační loajalita je považována za určitou specifikaci zásady poctivosti normativně vyjádřené v § 6 odst. 1 občanského zákoníku. Vzhledem k tomuto se domnívám, že při výkladu normy obsažené v § 212 odst. 1 věty první OZ lze vycházet ze závěrů, které se týkají principu poctivosti. Obě stanovují určitý standard chování. Korporační loajalita ovšem dopadá na užší okruh osob, konkrétně na členy korporace. Nicméně obdobně jako princip poctivosti požaduje, aby se povinný vůči další osobě (tedy korporaci) choval čestně, otevřeně a bral ohledy na její

⁵³ Srovnání viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2020, sp. zn. 7 Cmo 163/2018. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 7. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembsgbpxa4s7gezv6mjul5zv6njqha>.

⁵⁴ *Francouzsko-český, česko-francouzský velký slovník*, s. 378.

zájmy. J. Lasák povinnost loajality popisuje jako strop toho, čeho může člen prostřednictvím výkonu svých členských práv dosáhnout.⁵⁵

K povinnosti zachovávat vnitřní řád korporace

Dále je členovi korporace uložena povinnost zachovávat její vnitřní řád. J. Lasák ji vymezuje především jako povinnost dodržovat zakladatelské právní jednání a řídit se rozhodnutími orgánů společnosti. Naopak vnitropodnikové předpisy týkající se zaměstnanců by dle něj pod toto vymezení spadat neměly.⁵⁶ S tímto závěrem nelze nesouhlasit, společník není zaměstnanec, není proto důvod, aby na něj vnitřní předpisy určené zaměstnancům dopadaly. D. Hrabánek do vnitřního řádu zahrnuje i praxi v rámci společnosti.⁵⁷

Nad rámec jazykového výkladu bych ráda uvedla, že stejně jako T. Dvořák považují povinnost loajality za komplexní institut. Jeho rozdělování na dílčí komponenty ovšem nevnímám pouze jako prostředek při doktrinálním zkoumání či při výuce⁵⁸, ale jako jednu z forem metod výkladu, která, ačkoliv je pouze prvním přiblížením se ke smyslu a účelu normy, má stále své místo i při aplikaci.

2.1.3. Kogentnost ustanovení § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku

Pravidlo k rozlišení dispozitivní a kogentní normy najdeme v § 1 odst. 2 občanského zákoníku. Toto ustanovení zdánlivě jednoduše stanoví, že se strany mohou ujednáním odchýlit od práv a povinností uvedených v zákoně, není-li to v zákoně výslovně zakázáno. V právní teorii se tyto výslovné zákazy někdy dělí na přímé a nepřímé.⁵⁹ Přímé zákazy jsou jednoduše rozpoznatelné – obsahují slovo zakazuje se. Názorným příkladem je zákaz ujednání, které porušuje dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob.⁶⁰ Do nepřímých zakazů pak spadají případy, kdy zákon stanoví, že je takové ujednání neplatné, zdánlivé nebo že se k takovému ujednání nepřihlíží.

Jeden z těchto nepřímých zakazů najdeme i v § 580 občanského zákoníku. Toto ustanovení mimo jiné stanoví, že je neplatné právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. Jinak řečeno, strany nemají možnost odchýlit se od právní normy, pokud smysl a účel této normy vyžadují její dodržení.

Smyslem a účelem právní normy obsažené v § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku je stanovení určitého korektivu jednání osob účastnících se na chodu korporace. Společníci jsou

⁵⁵ Lasák, J. In LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník. I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 838.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 273.

⁵⁸ Dvořák, T. In ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. s. 643.

⁵⁹ Petrov, J. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 11.

⁶⁰ § 1 odst. 2 OZ.

sice součástí celku, ale přirozeně mají vlastní zájmy, které se často nemusí shodovat se zájmy společnosti. Požadavek loajálního chování zajišťuje, že budou členové do větší či menší míry při svém rozhodování zohledňovat zájmy společnosti, potažmo ostatních společníků.

Vzhledem k tomu nelze než konstatovat, že smysl a účel právní normy obsažené v § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku odchylné ujednání mezi stranami neumožňuje. Jedná se tedy o právní normu kogentní. Opačný výklad by vedl k tomu, že mají společníci možnost vyloučit aplikaci ustanovení § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku. Tímto by ale říkali, že se chystají založit společnost, vůči které se nebudou chovat čestně či že nebudou zachovávat její vnitřní řád. Ujednání takového znění je zcela zjevně v rozporu se zásadou poctivosti a zásadou *pacta sunt servanda*.⁶¹ Zároveň se domnívám, že i bez výslovné formulace či pečlivé interpretace této normy můžeme k závěru, že se jedná o kogentní právní normu, dojít i za použití pouhé intuice, na kterou se ve své práci odvolává V. Knapp. Tedy o svou intuici, která se opírá „o obecný základ právního vzdělání a jím získaného právního způsobu myšlení a také na některé obecné teoretické poznatky, které se ukládají v „zásobárně lidské mysli“.“⁶²

2.1.4. Intenzita a obsah povinnosti loajality

Intenzita povinnosti loajality se různí v závislosti na právní formě a povaze příslušné soukromé korporace. Intenzita roste s tím, do jaké míry si obchodní společnost udržuje svou smluvní povahu.⁶³ Zároveň čím užší vazby mezi sebou společníci mají, tím i povinnost loajality nabývá na důležitosti.⁶⁴ Z uvedeného vyplývá, že výraznější dopad má povinnost loajality v osobních společnostech než v těch kapitálových.

Významné rozdíly ale nenajdeme pouze mezi osobními a kapitálovými společnostmi, ale i mezi společnostmi s ručením omezeným a akciovou společností. Pokud budeme posuzovat chování společníka společnosti s ručením omezeným, ve které jsou pouze dva společníci, bude mít vzhledem k celkové povaze takové společnosti povinnost loajality významný dopad, resp. projeví se jako silný korektiv. Naopak u akciové společnosti se stovkami či tisíci drobnými akcionáři, kde má jednotlivec sám o sobě zanedbatelný vliv na celkový chod společnosti a ani se všeobecně nepředpokládá aktivní zapojení do podnikání společnosti, je povinnost loajality značně oslabena.⁶⁵

Ovšem ne každá akciová společnost má takto početnou množinu akcionářů, a tedy i u akciové společnosti bude vždy záležet na složení akcionářské struktury a hlasovacích právech

⁶¹ V překladu „smlouvy se mají dodržovat“.

⁶² KNAPP, V. O právu kogentním a dispozitivním. *Právník*. roč. 1995, č. 1, s. 2.

⁶³ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 136.

⁶⁴ ČECH, P. K (nepsaným) povinností společníka společnosti s ručením omezeným aneb potvrzení existence povinnosti loajality společníka v českém právu. *Jurisprudence*. 2006, roč. 15, č. 6, s. 69.

⁶⁵ ČERNÁ, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 136.

jednotlivých akcionářů.⁶⁶ Toto ostatně potvrdil i Spolkový soudní dvůr, kdy v rámci svého rozhodnutí sp. zn. II ZR 75/87 připomněl, že i akciová společnost může být organizována jako společnost s ručením omezeným, čímž se povahou přiblíží osobní společnosti.⁶⁷ Z tohoto důvod je při posuzování povinnosti loajality společníka vždy důležité zkoumat nejen právní formu společnosti, ale i další faktory, jako je například její vnitřní struktura. Tento závěr následně přijala za svůj i česká právní doktrína.⁶⁸

Především v rámci zahraniční právní doktríny se vedou úvahy, zda nedopadá povinnost loajality větší intenzitou na většinové společníky.⁶⁹ Touto úvahou se zabývá například K. Kovaříček, který podobné závěry odmítá. Dle něj vyplývá z podstaty povinnosti loajality, že zavazuje všechny společníky vzájemně a ke společnosti stejně. To, že jednání minoritního společníka nutně nepovede k relevantním následkům, na samotném porušení nic nemění. Vytváření různých kategorií jednání by vedlo k upřednostňování menšinových společníků na úkor ostatních společníků a společnosti. K tomuto pak nevidí K. Kovaříček přesvědčivé odůvodnění.⁷⁰

Povinnost loajality obsahuje pasivní a aktivní složku. Její pasivní složka představuje povinnost zdržet se toho, co není v zájmu obchodní společnosti. Naopak aktivní složka vyžaduje iniciativní přístup v podobě konání směřujícího k naplnění cílů obchodní společnosti. Ani tyto dvě složky loajality se neprojevují ve všech společnostech stejně, respektive se liší ve své intenzitě. Dle S. Černé se povinnost aktivně přispívat k naplnění cílů společnosti v zásadě aplikuje pouze u osobních společnostech, respektive u všech společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů. Naopak u komanditistů a u společníků kapitálových společností a družstev je kladen důraz spíše na pasivní složku. Aktivní prvek by se měl projevit primárně v případech, kdy by pasivita společníka vedla k maření účelu obchodní společnosti či ohrožení její samotné existence.⁷¹ Tyto závěry odráží koncepci, na kterých jednotlivé formy obchodních společností fungují, především pak míru propojení mezi společníky a společností.

⁶⁶ Štenglová, I. In DĚDIČ, J. et al. *Akciové společnosti*, s. 357.

⁶⁷ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 1. 2. 1988, sp. zn. II ZR 75/87, ve věci *Linotype*.

⁶⁸ Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 283; JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*, s. 266.

⁶⁹ Cahn, A. The Shareholder's Fiduciary Duty in German Company Law. In BIRKMOSE, H. S. *Shareholders' Duties*. Alphen aan den Rijn, The Netherlands : Wolters Kluwer, 2017, s. 387. In: Ebook Central [platforma e-knih]. [cit. 1. 6. 2023]. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?pq-origsite=primo&docID=6487809>

⁷⁰ KOVAŘÍČEK, K. Místo § 212 odst. 2 ObčZ v českém právním systému a hmotněprávní podmínky jeho aplikace. *Právní rozhledy*. roč. 2020, č. 5, s. 168.

⁷¹ Černá, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 136.

2.1.5. Doktrinální zařazení

V rámci teorie rozlišujeme zdroje práv a povinností společníka. Mezi ně řadíme zákon, společenskou smlouvu (příp. stanovy a zakladatelskou listinu) a právní zásady.⁷² Jak je popsáno výše, oproti předchozí úpravě, kdy se povinnost loajality odvozovala z právních zásad, je dnes již společnická loajalita normativně zakotvena v občanském zákoníku. Jedná se tedy o povinnost vyplývající společníkovi ze zákona.⁷³

Vzhledem k tomu, že povinnost loajality společníka plyne z účasti společníka v obchodní společnosti, je součástí podílu v obchodní společnosti, jak podíl definuje zákon o obchodních korporacích.⁷⁴ Jako taková je pak v teorii řazena do kvalitativního vymezení podílu, tedy do způsobu definování podílu dle toho, jaká práva a povinnosti jsou jeho obsahem (oproti jeho kvantitativní stránce, tedy určení rozsahu práv a povinností společníka, resp. jeho velikosti).⁷⁵

S ohledem na to, že povinnost loajality nezakládá společníkovi povinnost majetkového plnění společnosti ani jiné osobě, jedná se o povinnost nemajetkovou.⁷⁶

2.2. Povinnost loajality společnosti ke společníkovi

Stejně jako je společník vázán loajalitou ke společnosti, má i společnost povinnost loajality ke svým společníkům. U této povinnosti se uplatní obdobné závěry jako u povinnosti loajality společníka ke společnosti. Taktéž se jedná o specifické pravidlo vycházející z obecné povinnosti jednat v právním styku poctivě.

Loajalita společnosti ke společníkovi byla právní doktrínou dovozována už za účinnosti obchodního zákoníku. Například S. Černá ji vymezovala jako povinnost společnosti zachovávat práva svých společníků, respektovat jejich oprávněné zájmy a nezvýhodňovat některé společníky před jinými.⁷⁷ Obdobně pak L. Josková vymezuje povinnost loajality společnosti jako povinnost umožnit akcionáři neomezený a řádný výkon práv.⁷⁸

D. Hrabánek pak popisuje vztah loajalit jako protipóly, kdy, pokud se má společník chovat čestně ke společnosti, musí se i společnost chovat čestně k němu.⁷⁹ Na povinnost loajality společnosti proto můžeme nazírat jako na vyvažování věrnosti společníka ke společnosti.

⁷² Ibid., s. 130 a 131.

⁷³ K tomuto je třeba uvést, že se jedná čistě o pramen, ze kterého povinnost (či právo) plyne. Ten ale neudává, zda se jedná o povinnost zákonnou či smluvní, více viz podkapitola 3.1 níže.

⁷⁴ Ustanovení § 31 ZOK podíl definuje jako „účást společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí“.

⁷⁵ Černá, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 135.

⁷⁶ Ibid., s. 130.

⁷⁷ ČERNÁ, S. *Obchodní právo*. 3, s. 186.

⁷⁸ JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*, s. 266.

⁷⁹ Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 273 a 274.

S rekonstrukcí soukromoprávních předpisů jsme se dočkali i normativní úpravy loajality společnosti, konkrétně v § 212 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku. Legislativce ji formuloval tak, že korporace nesmí jednotlivé členy bezdůvodně zvýhodňovat nebo znevýhodňovat a zároveň je povinna šetřit jejich členská práva a oprávněné zájmy. Je tedy vyjádřena prostřednictvím dvou povinností – povinnosti rovného zacházení se společníky a povinnosti šetřit práva a oprávněné zájmy společníků.

2.2.1. Zásada rovného zacházení

Ustanovení § 212 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku zakotvuje zásadu rovného zacházení, konkrétně vymezenou jako zákaz bezdůvodného zvýhodňování či znevýhodňování společníků. V úpravě akciové společnosti pak najdeme navazující ustanovení o rovném zacházení, konkrétně v § 244 zákona o obchodních korporacích, dle kterého zachází společnost za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně.⁸⁰

Ustanovení v občanském zákoníku je tedy širší, kdy oproti úpravě v zákoně o obchodních korporacích zahrnuje i povinnost šetřit členská práva a oprávněné zájmy. I. Štenglová tuto povinnost vztahuje i na akcionáře. K tomuto závěru dochází vzhledem k účelu úpravy a k obecné aplikovatelnosti § 212 občanského zákoníku na obchodní korporace, kdy obecná ustanovení zákona o obchodních korporacích zvláštní úpravu rovného zacházení se společníky neobsahují. Není dle ní důvod, proč by se v poměrech akciové společnosti neměla povinnost šetřit společnická práva a oprávněné zájmy uplatňovat. V opačném případě by bylo bezdůvodně založeno nerovné postavení akcionářů v porovnání se společníky ostatních obchodních korporací.⁸¹ S touto argumentací se ztotožňuji, těžko si lze představit, že by bylo úmyslem legislativce, aby se tato povinnost na akciové společnosti nevztahovala.

Obecné ustanovení v občanském zákoníku používá slovo „*bezdůvodně*“, úprava akciové společnosti pak „*za stejných podmínek*“, čímž oba paragrafy reflektují, že postavení společníků ve společnosti se od sebe mohou odlišovat. Toto postavení se odvíjí od práv a povinností spjatých s účastí společníků ve společnosti, tedy od práv a povinností, které jsou obsahem jejich podílů.⁸² Podíly, se kterými společníci spojily stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh.⁸³ Právě různé druhy podílů jsou typickým legitimním důvodem pro rozdílné zacházení se společníky. Jak tedy

⁸⁰ Věcně obdobné ustanovení obsahoval i obchodní zákoník, konkrétně § 155 odst. 7 věta druhá.

⁸¹ ŠTENGLOVÁ, I. Zajištění rovného zacházení s akcionáři ve stejném postavení podle zákona o obchodních korporacích a kodexů corporate governance. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, s. 687 a 688.

⁸² Lasák, J. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 1076.

⁸³ Viz § 135 ZOK, v poměrech akciové společnosti obdobně § 276 ZOK.

plyne z dikce obou ustanovení nejedná se o absolutní zákaz, který by zapovídal jakékoliv rozdílné zacházení se společníky.

Jiným příkladem jsou práva, která náleží pouze kvalifikovaným společníkům, tedy jsou navázána na určitou minimální výši podílu vkladu⁸⁴ na základním kapitálu či podílu na hlasovacích právech.⁸⁵

I. Štenglová v souvislosti s tímto píše o rozlišování podmínek rozdílného zacházení na kvalitativní (rozdílná práva a povinnosti, které se pojí s účastí ve společnosti) a kvantitativní (rozdílný počet akcií).⁸⁶

Rozdílné zacházení musí být vždy legitimně zdůvodněno. Toto odůvodnění může mít svůj podklad v zákoně, společenské smlouvě či stanovách nebo v samotné povaze členství.⁸⁷ Ze zákona vyplývá například právo kvalifikovaného společníka společnosti s ručením omezeným požadovat svolání valné hromady.⁸⁸ Ujednáním ve společenské smlouvě mohou společníci s určitým podílem spojit vysílací právo, tedy právo společníka jmenovat člena statutárního orgánu.⁸⁹ Nerovné zacházení však může vycházet i ze zvláštní povinnosti, jakou je například příplatková povinnost⁹⁰ nebo omezení výkonu hlasovacího práva akcionáře stanovením nejvyššího počtu hlasů na jednoho akcionáře.⁹¹ Jak je vidět na těchto příkladech, legitimní rozdílné zacházení může vyplývat jak ze speciálního práva, tak speciální povinnosti.

A jak píše D. Hrabánek, důvod rozdílného zacházení by měl být společníkům zřejmý a způsob, jakým je se společníky zacházeno, musí být přiměřený důvodům a cílům rozdílného zacházení.⁹²

Pro úplnost dodávám, že do 31. 12. 2020 obsahovalo ustanovení § 244 zákona o obchodních korporacích druhý odstavce, dle kterého se nepřihlíželo k právnímu jednání, jejichž účelem bylo nedůvodné zvýhodnění akcionáře na úkor společnosti nebo ostatních akcionářů s výjimkou případů, kdy tak stanovil zákon nebo by byla způsobena újma třetím osobám, které na toto právní jednání v dobré víře spoléhaly. Tento odstavce byl velkou novelou zákona o

⁸⁴ Či souhrnná jmenovitá hodnota jejich akcií v poměrech akciové společnosti.

⁸⁵ Viz § 187 a 365 ZOK.

⁸⁶ ŠTENGLOVÁ, I. *Zajištění rovného zacházení s akcionáři ve stejném postavení podle zákona o obchodních korporacích a kodexů corporate governance*, s. 688.

⁸⁷ Lasák, J. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 1076.

⁸⁸ Viz § 187 odst. 1 ZOK.

⁸⁹ Viz § 194 odst. 1 ZOK.

⁹⁰ Viz § 162 ZOK.

⁹¹ Viz § 353 odst. 2 ZOK.

⁹² Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 274.

obchodních korporací⁹³ bez náhrady vypuštěn s odůvodněním, že se jednalo o nadbytečnou a matoucí úpravu. Ochrana před tímto jednáním je dle zákonodárce dostatečně zajištěna speciálními mechanismy. Případná zdánlivost usnesení valné hromady jako důsledek zvýhodnění představovalo výrazný zásah do právní jistoty a zároveň nedůvodné odchýlení se od postupu, který se u jiných vad rozhodnutí aplikuje.⁹⁴

2.2.2. Šetření práv a oprávněných zájmů člena

Druhou povinností společnosti dle § 212 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku je povinnost šetřit členská práva a oprávněné zájmy člena. Obsahově tedy odpovídá výkladu obecné zásady poctivosti.

Vzhledem k dikci ustanovení je zřejmé, že se daná ochrana vztahuje na práva, která společníkovi plynou z podílu ve společnosti. Obsah těchto práv je pak v každé společnosti *in concreto* určen ujednáními ve společenské smlouvě. Právní úprava práv a povinností společníka je zčásti dispozitivní, zčásti kogentní, v některých případech je tak společníkům dána možnost se od zákona odchýlit.⁹⁵

Zároveň je třeba zmínit, že při takovém výkladu nejsou zahrnuta práva společníka k podílu, tedy ta, která mu plynou z jeho postavení coby vlastníka podílu. Tato práva, (například právo podíl převést, zatížit apod.) by se dle mého názoru bez problémů směla podřadit do druhé skupiny, které je poskytována ochrana – oprávněné zájmy společníka. Společnosti by proto dle mého měly brát i na tyto skutečnosti ohled.

Zájem společníka pak považuji za širokou kategorii, do které budou vzhledem k povaze účasti ve společnosti nejčastěji patřit zájmy ekonomické.

2.3. Povinnost loajality společníka k ostatním společníkům

Povinnost brát přiměřené ohledy na zájmy ostatních společníků dovozovala právní doktrína už za účinnosti obchodního zákoníku, ačkoliv tuto povinnost právní předpisy výslovně neobsahovaly. P. Čech k tomuto zevrubně popisuje, že loajalita k ostatním společníkům (stejně jako ke společnosti) vychází z uzavření společenské smlouvy. Společníci se tímto zavazují jednat tak, aby bylo dosahováno cílů společenské smlouvy. Loajalita k tomuto cíli pak vyžaduje, aby se chovali loajálně i k zájmům ostatních společníků v záležitostech, které se společnosti dotýkají. Z toho pak dovozuje povinnost přiměřeným způsobem k těmto zájmům přihlížet. Obdobně jsou zavázáni i společníci, kteří ke společenské smlouvě přistoupí až po vzniku společnosti. Také oni

⁹³ Tedy zákonem č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

⁹⁴ Důvodová zpráva k zák. č. 33/2020 Sb., sněmovní tisk 207/0, 8. volební období, 2017–2021, str. 180.

⁹⁵ Černá, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 141.

jsou vstupem do společnosti vázání jejími cíli a povinni brát přiměřené ohledy k oprávněným zájmům ostatních společníků.⁹⁶

Existenci loajality mezi společníky dále potvrzuje i B. Havel a zároveň uvádí, že loajalita není stanovenou maximou, ale že funguje jako předpoklad fungování každé obligace a zároveň jako ochrana před poškozujícím výkonem práva.⁹⁷ L. Josková připouští existenci loajality mezi společníky a vymezuje ji zrcadlově k loajalitě společníka ke společnosti, tedy jako povinnost brát ohled na zájmy druhého společníka, spolu s případnou povinností aktivně konat.⁹⁸ Obdobně popisuje jako součást loajality povinnost společníka brát přiměřené ohledy na zájmy ostatních akcionářů i P. Čech.⁹⁹

Po rekodifikaci soukromého práva pak potvrzuje povinnost loajality mezi společníky T. Dvořák, a to jak v poměrech společnosti s ručením omezeným,¹⁰⁰ tak v poměrech akciové společnosti.¹⁰¹ Činí tak s odkazem na vzájemné právní pouto mezi společníky, ze kterého loajalitu dovozuje.

Závěry o vázanosti společníka povinností loajality k ostatním společníkům v roce 2011 potvrdil ve svém nálezu Ústavní soud.¹⁰² Ten dovedl princip loajality na základě § 830 občanského zákoníku z r. 1964 a § 56a obchodního zákoníku, kdy povinnost loajality společníka vůči ostatním společníkům uvedl jako její součást (spolu s povinností loajality ke společnosti a k jejím cílům). Uvedl, že tato ustanovení zakotvují povinnost brát ohled (mimo jiné) na zájmy ostatních společníků, resp. akcionářů. Dále pak připouští, že ve výjimečných případech bude mít společník povinnost zájmy společníků aktivně podporovat. S tímto se pak dle Ústavního soudu pojí povinnost zdržet se jednání, které by mohlo taková práva negativně ovlivnit.

Ve svém rozhodnutí Ústavní soud odkazoval mimo jiné na německou judikaturu, v rámci které Spolkový soudní dvůr dovedl loajalitu společníka ve vertikálním i horizontálním vztahu, konkrétně na rozhodnutí ve věci *Linotype*, ve věci *BMW* a ve věci *Gimes*.

V řízení ve věci *Linotype* Spolkový soudní dvůr posuzoval případ, kdy většinový akcionář prosadil svými hlasy rozhodnutí o zrušení společnosti, která v té době úspěšně podnikala. Zároveň se tento akcionář s představenstvem společnosti předem domluvil na převzetí podstatné části

⁹⁶ Čech, P. *K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům*. In PAUKNEROVÁ, Monika a Michal TOMÁŠEK, eds. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*, s. 58.

⁹⁷ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 112 a 113.

⁹⁸ JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*, s. 265.

⁹⁹ Čech, P. In DĚDIČ, J. et al. *Akciové společnosti*, s. 355.

¹⁰⁰ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 205.

¹⁰¹ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 395.

¹⁰² Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.

majetku dosud prosperující společnosti, a to v situaci, kdy o majetek projevil zájem i minoritní akcionář. K rozhodnutí o zrušení společnosti Spolkový soudní dvůr konstatoval, že k přijetí rozhodnutí o zrušení společnosti může požadovanou většinou dojít v zásadě kdykoliv a bez dalších podmínek tak skončit účel založení společnosti. Ovšem postup, kdy se většinový společník pokoušel opatřit si zvláštní výhody výkonem hlasovacího práva, a to ke škodě minoritních akcionářů, soud vyhodnotil jako porušení povinnosti loajality většinového akcionáře vůči ostatním akcionářům.¹⁰³

Neloajálního chování k ostatním společníkům se však může dopustit i minoritní akcionář. Spolkový soudní dvůr takto vyhodnotil situaci, kdy minoritní akcionář na základě vlastních zjištěných důvodů zabránil rozumné sanaci společnosti (včetně snížení základního kapitálu), která měla podporu většiny akcionářů. Spolkový soudní dvůr stanovil, že povinnost loajality k ostatním společníkům v takové situaci dopadá nejen na jednotlivce, ale i na skupinu minoritních akcionářů, kteří by ve svém souhrnu dosáhli na minoritní menšinu, která je způsobilá zablokovat přijetí usnesení. A to ať už taková skupina společníků jedná na základě vzájemné dohody, nebo se jedná o situaci, kdy společníci zmocní jednu osobu, aby je zastupovala. Zároveň Spolkový soudní dvůr zmínil variantu, kdy blokační minorita vznikne nahodile; podrobněji ji ovšem nerozebíral.¹⁰⁴

V rámci německého právního řádu je tedy povinnost loajality společníka vůči ostatním společníkům ustáleným institutem.¹⁰⁵

Rekodifikace soukromoprávních předpisů výslovně zanesení povinnosti loajality v horizontálních vztazích do textu zákona nepřinesla.¹⁰⁶ Jistým náznakem je v tomto ohledu úprava zneužití hlasovacího práva řešená v § 212 odst. 2 občanského zákoníku. Ten upravuje sankci za zneužití hlasovacího práva člena korporace k újmě celku, tedy sankci za specifický způsob porušení povinnosti loajality člena (k tomu viz podkapitola 3.2). Pojem „*k újmě celku*“ je pak

¹⁰³ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 1. 2. 1988, sp. zn. II ZR 75/87, ve věci *Linotype*.

¹⁰⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 20. 3. 1995, sp. zn. II ZR 205/94, ve věci *Girmes*.

¹⁰⁵ Payne, J. Contractual Aspects of Shareholders' Duties. In BIRKMOSE, H. S. et al. *Shareholders' Duties*, s. 151. In: Ebook Central [platforma e-knih]. [cit. 1. 6. 2023]. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?pq-origsite=primo&docID=6487809>. Conac, P. H. The Shareholders' Duty Not to Abuse Rights. In BIRKMOSE, H. S. et al. *Shareholders' Duties*, s. 402 a 403. In: Ebook Central [platforma e-knih]. [cit. 1. 6. 2023]. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?pq-origsite=primo&docID=6487809>.

¹⁰⁶ Lála, D. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Akciové společnosti*, s. 271.

právní doktrínou¹⁰⁷ i soudní praxí¹⁰⁸ vykládán jako jednání ke škodě jak společnosti, tak ostatním společníkům. Ochrana se tedy vztahuje na obě tyto skupiny.

Autorka této práce pak nevidí důvod, proč by závěry vycházející z obchodního zákoníku, které potvrzují existenci povinnosti loajality společníka ke společnosti, neměly být aplikovatelné i v rámci účinné úpravy.

Nabízí se otázka, zda je potřeba vyčleňovat povinnost loajality k ostatním společníkům jako samostatný institut. Jak je popsáno v podkapitole 1.1, princip poctivosti je ve své obecné rovině vlastní každému obligačnímu vztahu. Společníci jsou stranou společenské smlouvy, která má povahu smlouvy sui generis (obdobně i stanovы akciové společnosti). Společníky tak zcela nepochybně váže povinnost vzájemného poctivého jednání i bez vyčleňování samostatného institutu. K tomuto je třeba nejdříve dodat, že u „klasických“ smluvních vztahů můžeme předpokládat, že zájmy jedné smluvní strany jsou často v přímém rozporu se zájmy strany druhé.¹⁰⁹ Naopak u společníků předpokládáme zájem na naplňování účelu, pro který se sdružili a který společnosti vtiskli. Důvody vzniku tohoto vztahu a vzniklé vazby mezi účastníky jsou tedy rozdílné, než je tomu u jiných smluv. P. Čech v tomto ohledu dovozuje, že strany společenské smlouvy jsou vázány společným cílem, jejichž sepětí je tak silnějších, než je tomu u stran jiných smluvních typů.¹¹⁰

Dle autorčina názoru jsou užší vazby mezi společníky také důsledkem dlouhodobějšího charakteru sdružení v rámci obchodních společností. Koneckonců občanský zákoník počítá s tím, že neuvede-li se jinak, je právnická osoba ustavena na dobu neurčitou.¹¹¹

Vzhledem k těmto faktorům je nepochybné, že povinnost brát ohledy na zájmy ostatních smluvních stran je v případě společenské smlouvy (resp. stanov) výraznější než u jiných typů smluv. Vyžaduje si to rozdílná povaha těchto sdružení, stejně jako jejich trvalejší charakter. Toto vše vede k potřebě vyčlenění samostatného institutu.

¹⁰⁷ Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*. Elektronický komentář k § 212 OZ; Lasák, J. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 839.

¹⁰⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 8 Cmo 223/2021. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 22. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztnzgg4ytsx3woj3hg>.

¹⁰⁹ Melzer, F. a P. Tégl. In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*, s. 110.

¹¹⁰ Čech, P. K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům. In PAUKNEROVÁ, M. a M. TOMÁŠEK. et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*, s. 58.

¹¹¹ Viz § 124 OZ.

2.4. Dílčí shrnutí

Povinnost loajality je pravidlem chování, které se postupně vyčlenilo z principu poctivosti. Obdobně jako tento princip stanovuje určitý standard, který ukládá chovat se vůči ostatním čestně a brát ohled na jejich legitimní zájmy. Ve vztazích společníka rozeznáváme povinnost loajality ve vertikálním směru (mezi společníkem a společností) a horizontálním směru (mezi společníky).

Povinnost loajality společníka vůči společnosti se postupně vyvíjela z institutu dovozovaném právní doktrínou a judikaturou a až s rekodifikací soukromého práva byla zakotvena v právním předpisu, konkrétně v § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku. Zákonodárce ji uvedl jako povinnost člena korporace chovat se vůči korporaci čestně a povinnost zachovávat její vnitřní řád. Společník je tedy povinen chovat se vůči společnosti čestně, otevřeně, plnit své povinnosti a dodržovat zakladatelské právní jednání a rozhodnutí orgánů společnosti. Vzhledem ke smyslu a účelu této úpravy se jedná o kogentní právní normu. V rámci doktrinálního zařazení se pak jedná o nemajetkovou povinnost, která vyplývá ze zákona.

Obdobným vývojem (přes dovozování právní doktrínou a judikaturou po zakotvení v právním předpisu) si prošla i povinnost loajality společnosti vůči společníkovi. Normativně je upravena v § 212 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku jako zákaz bezdůvodně zvýhodňovat nebo znevýhodňovat člena korporace a povinnost šetřit členská práva a oprávněné zájmy. Ustanovení tedy zakotvuje zásadu rovného zacházení se společníky, kdy je zároveň reflektováno, že společníci mohou mít různá práva a povinnosti v závislosti na druhu a velikosti jejich podílů. Odůvodněné a přiměřené rozdílné zacházení proto není zakázáno. Dále je pak společnost povinná zachovávat práva a oprávněné zájmy společníka, které souvisí s účastí ve společnosti.

Povinnost loajality je vlastní každému soukromoprávnímu vztahu. Je to princip úzce navázaný na zásadu poctivosti, která patří mezi základní zásady soukromého práva, především pak toho smluvního. Obdobně jako tento princip stanovuje určitý standard chování, který vyžaduje, aby se společník choval čestně, tedy aby ve vztahu ke společnosti dodržoval jak právní, tak morální pravidla.

Naopak povinnost loajality mezi společníky, ačkoliv byla tuzemskou právní doktrínou často dovozována, se kodifikace v právních předpisech nedočkala. Zároveň se zatím neobjevují případy jejího uplatnění v rámci české rozhodovací praxe.

3. Následky porušení povinnosti loajality společníkem

Ustanovení § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku neuvádí sankci pro případ porušení povinnosti loajality, následky takového jednání proto musíme hledat v jiných ustanoveních. Tyto následky se pak se liší dle toho, za jakých okolností se společník neloajálně chová. Obecně se nabízí následující možnosti:

- i) povinnost nahradit způsobenou újmu;
- ii) nepřihlížení k výkonu hlasovacího práva;
- iii) vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady; a
- iv) vyloučení společníka ze společnosti.

3.1. Povinnost nahradit způsobenou újmu

Tak jako v případě porušení jiných právních povinností, tak se i při porušení společnické loajality nabízí povinnost nahradit způsobenou újmu. V rámci právní teorie ovšem nepanuje shoda, jakou má porušení společnické loajality povahu – zda se jedná o porušení smluvní povinnosti dle § 2913 občanského zákoníku či porušení povinnosti zákonné dle § 2910 občanského zákoníku. Toto rozřazení nemá pouze teoretické důsledky, nýbrž se od něj odvíjí povaha odpovědnosti. Porušení smluvní povinnosti vede k objektivní odpovědnosti, kdy u škůdce nebude zkoumáno zavinění. Naopak v případech porušení zákonné povinnosti stíhá škůdce subjektivní odpovědnost, kdy je zavinění podmínkou vzniku povinnosti nahradit škodu.¹¹²

D. Hrabánek¹¹³ i K. Kovaříček¹¹⁴ dovozuje, že se v případě porušení povinnosti loajality společníka jedná o porušení smluvní povinnosti. Stejného názoru je i J. Lasák, který tak uvádí jednak s odkazem na dobrovolnost účasti v korporaci a jednak vzhledem k formulaci § 212 odst. 1 občanského zákoníku, který říká, že se člen *zavazuje*.¹¹⁵ Naopak T. Dvořák bez bližší argumentace tvrdí, že se jedná o porušení povinnosti zákonné.¹¹⁶

S. Černá považuje všechna práva a povinnosti společníka plynoucí mu z účasti na společnosti za smluvní, ačkoliv je pramenem úpravy některých z nich zákon. Argumentuje tím, že společník má tato práva a povinnosti na základě toho, že je stranou společenské smlouvy, příp. protože se podílel na jiném zakladatelském jednání. Dále uvádí, že práva a povinnosti, jejichž

¹¹² Pašek, M. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník, Komentář*. Elektronický komentář k § 2913 OZ.

¹¹³ Ibid., s. 283.

¹¹⁴ KOVAŘÍČEK, K. *Místo § 212 odst. 2 ObčZ v českém právním systému a hmotněprávní podmínky jeho aplikace*, s. 169.

¹¹⁵ Lasák, J. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 1076.

¹¹⁶ Dvořák, T. In ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. s. 644.

pramenem je zákon, „silou zákona“ vstupují do členského smluvního vztahu, tedy mají smluvní povahu v tom smyslu, že tvoří obsah smluvního vztahu.¹¹⁷

Pro zákonnou povahu povinnost loajality mluví snad jen to, že je společnická loajalita kogentně upravena zákonem a společníci tudíž nemají možnost ji být jen zmírnit. Vzhledem k výše zmíněné dobrovolnosti jsem však toho názoru, že deliktní vztah se bude řídit § 2913 občanského zákoníku, tj. porušení společnické loajality povede k objektivní odpovědnosti s případnou možností liberace.

Konkrétně ustanovení § 2913 odst. 1 občanského zákoníku stanoví, že poruší-li strana smluvní povinnost, je povinna nahradit z toho vzniklou škodu jak druhé straně, tak i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění této povinnosti zjevně sloužit. Ke vzniku povinnosti k náhradě újmy tak musí být kumulativně splněny následující předpoklady: (i) porušení smluvní povinnosti, (ii) vznik újmy a (iii) příčinná souvislost mezi nimi.¹¹⁸ Zavinění se nezkoumá, škůdce se však může zprostit povinnosti k náhradě škody (tzv. se liberovat), pokud prokáže skutečnosti, na základě kterých zákon liberaci umožňuje (tzv. liberační důvody).¹¹⁹

Při porušení společnické loajality spolu s dalšími společníky se pak uplatní § 2915 občanského zákoníku a společníci budou škodu nahrazovat společně a nerozdílně.

Další nevyřešenou otázkou je, zda bude společník při porušení společnické loajality povinen hradit i nemajetkovou újmu. Ustanovení § 2894 odst. 2 občanského zákoníku stanovuje, že škůdce hradí nemajetkovou újmu pouze, stanoví-li tak zákon nebo ujednájí-li si tak strany. Nicméně ustanovení § 3 odst. 2 zákona o obchodních korporacích říká, že ukládá-li tento zákon povinnost nahradit újmu, je škůdce povinen nahradit i újmu nemajetkovou.

Problematické je vztáhnutí ustanovení § 3 odst. 2 zákona o obchodních korporacích na povinnosti stanovené občanským zákoníkem, kdy i následná povinnost nahradit způsobenou škodu je upravena občanským zákoníkem. Obdobně jako u povinnosti loajality je tomu tak například u povinnosti péče řádného hospodáře. U té se názory v odborné literatuře různí. Například J. Lasák se domnívá, že člen voleného orgánu bude odpovídat i za nemajetkovou újmu. Argumentuje tím, že zákon o obchodních korporacích péči řádného hospodáře opakovaně „vtahuje“ do korporačního režimu, například konkretizací podnikatelského úsudku dle § 51 a násl. zákona o obchodních korporacích. Dále pak odkazuje na úpravu odpovědnosti vlivné osoby dle § 71 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, kdy by v případě opačného výkladu docházelo k tomu, že by byla

¹¹⁷ Černá, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 131.

¹¹⁸ Bezouška, P. In HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 1569.

¹¹⁹ Pašek, M. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 3033 a 3034.

odpovědnost vlivné osoby širší, než je tomu u člena statutárního orgánu.¹²⁰ Ke stejnému závěru dochází i P. Čech. Dle něj je třeba § 3 odst. 2 zákona o obchodních korporacích interpretovat tak, že dopadá na odpovědnost za škodu ve vztazích, které jsou podřízeny či blíže upraveny zákonem o obchodních korporacích.¹²¹ K opačnému závěru dochází například B. Havel¹²² či P. Šuk.¹²³

Ačkoliv zákon o obchodních korporacích povinnost loajality společníka výslovně „nevtahuje“ do korporátního práva, jak je tomu u péče řádného hospodáře, není pochyb, že je její důležitou součástí. Povinnost loajality tvoří páteř všech ostatních povinností a má významný interpretační dopad (k tomuto viz část 4 níže). Systematicky by pak nedávalo smysl, aby v případě porušení této základní povinnosti společník nebyl povinen nemajetkovou újmu hradit, když v případech, kdy by tím samým jednáním zároveň porušil některou povinnost stanovenou v zákoně o obchodních korporacích, by nemajetkovou újmu povinen hradit byl. Vzhledem k tomuto se domnívám, že společník bude povinen hradit i nemajetkovou újmu.

3.2. Nepřihlížení k výkonu hlasovacího práva

Ustanovení § 212 odst. 2 občanského zákoníku zakotvuje zákaz zneužití hlasovacího práva. Konkrétně stanoví, že, zneužije-li člen soukromoprávní korporace hlasovací právo k újmě celku, má soud pravomoc rozhodnout na základě návrhu osoby s právním zájmem, že se k takovým hlasům nebude přihlížet. Sankcí za zneužití hlasovacího práva je tedy dodatečná sistace hlasů zneužívajícího společníka.

Zneužití hlasovacího práva je přitom právní doktrínou chápáno jako specifický případ porušení povinnosti loajality.¹²⁴ Tento závěr potvrzuje ve svém rozhodnutí Vrchní soud v Olomouci, který případné zneužití hlasovacího práva společníka označil jako jednání porušující společnickou loajalitu.¹²⁵ Společník, který zneužívá své hlasovací právo k újmě společnosti či ostatním společníkům, jistě jedná nečestně, resp. neloajálně.

Nutno dodat, že dle § 8 občanského zákoníku „*Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.*“ Je pak důležitou otázkou, jaký je mezi těmito právními normami vztah. Z. Pulkrábek

¹²⁰ Lasák, J. In LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 32.

¹²¹ Čech, P. In ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová, BOVA POLYGON, 2016, s. 175.

¹²² Havel, B. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 10 a 11.

¹²³ Šuk, P. In ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností*, s. 175.

¹²⁴ Viz například Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 274; Pokorná, J. In LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 153. KOVAŘÍČEK, K. *Místo § 212 odst. 2 ObčZ v českém právním systému a hmotněprávní podmínky jeho aplikace*, s. 164. Černá, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 136.

¹²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 8 Cmo 223/2021. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 22. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztqnzgg4ytsx3woj3hg>.

zastává názor, že ustanovení § 212 odst. 2 občanského zákoníku je ustanovením zvláštním k § 8 občanského zákoníku a jako takové jeho aplikaci vylučuje.¹²⁶

Ke stejnému názoru dochází i po podrobném rozboru i K. Kovaříček. Dle něj má § 212 odst. 2 občanského zákoníku užší personální i materiální působnost – dopadá jen na členy soukromé korporace a musí se jednat o zneužití hlasovacího práva v korporacích vazbách, které vede k újmě celku.¹²⁷ S předestřenou argumentací obou autorů souhlasím. Důsledkem tohoto závěru je pak především neaplikování podmínky zjevnosti zneužití práva, kterou vyžaduje § 8 občanského zákoníku, při posuzování zneužití hlasovacího práva dle § 212 odst. 2 OZ.

Obdobný zákaz obsahoval i obchodní zákoník v § 56a, který zapovídal zneužití většiny nebo menšiny hlasů ve společnosti. Občanský zákoník dle mého názoru zvolil šťastnější formulaci, kdy je už z jazykového výkladu jasné, že ustanovení dopadá vedle většiny a menšiny hlasů i na případy jejich rovnosti (tedy typicky u dvoučlenných společností, ve které má každý společník 50 % hlasů).

U majoritního společníka bude typicky postihováno zneužití většiny hlasů při prosazení rozhodnutí, na základě kterého docílí takový společník osobního zvýhodnění. Naopak u minoritního společníka hrozí možnost zneužití tzv. blokační menšiny, kdy společník svými hlasy přijetí rozhodnutí zablokuje. Obdobně pak může přijetí rozhodnutí zneužívajícím způsobem zablokovat společník s polovinou hlasů.

Dané ustanovení se bude týkat jak případů, kdy je rozhodnutí na základě zneužití hlasů přijato, tak i situací, kdy rozhodnutí přijato není, protože se zneužívající společník hlasování zdržel nebo hlasoval proti přijetí.¹²⁸

Při výkladu *újmy celku* je pak odbornou literaturou všeobecně přijímáno, že se může jednat jak o újmu způsobenou společností, tak ostatním společníkům.¹²⁹ Tento názor byl zatím potvrzen pouze na úrovni vrchních soudů.¹³⁰ Domnívám se, že tomuto závěru lze přisvědčit. Nevidím důvod k restriktivnějšímu výkladu, který by vedl k omezování ochrany ostatních společníků.

¹²⁶ Pulkrábek, Z. In MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*, s. 149 a 150.

¹²⁷ KOVAŘÍČEK, K. *Místo § 212 odst. 2 ObčZ v českém právním systému a hmotněprávní podmínky jeho aplikace*, s. 163 a 164.

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 6. 2022, sp. zn. 14 Cmo 365/2021. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 10. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztsmrwhe4tqx3woj3hg>.

¹²⁹ Viz Lasák, J. In LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 839; Hrabánek, D. In PETROV, J. M. VÝTISK a V. BERAN. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 275.

¹³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 8 Cmo 223/2021. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 10. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztqnzgg4ytsx3woj3hg>.

Z pohledu procesního práva zakládá předmětné ustanovení pravomoc soudu rozhodnout o tom, že se ke hlasům zneužívajícího společníka nebude přihlížet. Tato řízení patří mezi řízení ve věcech statusových právnických osob, která se řídí úpravou § 85 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. Návrh na zahájení řízení musí být podán v prekluzivní, hmotněprávní lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy ke zneužití hlasů došlo, a to osobou s právním zájmem. Za takovou osobu budou typicky považováni ostatní společníci, dle některých autorů může být aktivně legitimován k podání žaloby i věřitel či zaměstnanec společnosti,¹³¹ příp. společnost samotná.¹³²

Zneužití hlasovacího práva je soudem v řízení posuzováno vždy ve vztahu ke konkrétnímu rozhodnutí a vždy zpětně. Na základě tohoto ustanovení tedy nelze zbavit společníka hlasovacího práva generálně a ani pro rozhodování, které se bude teprve konat. Dle T. Dvořáka tak nemůže soud učinit dokonce ani v případě, kdy by společník sám dopředu prohlásil, že hodlá svého hlasovacího práva zneužít.¹³³

V případě vyhovění návrhu je výsledkem řízení přepočítání hlasů společníků v rámci daného hlasování. Budou tedy přepočítány hlasy jak za účelem posouzení, zda bylo dodrženo kvorum nezbytné pro přijetí rozhodnutí, tak pro posouzení, zda bylo rozhodnutí přijato či nepřijato. V ani jednom z těchto kroků se k hlasům zneužívajícího společníka nebude přihlížet.¹³⁴ Tento postup se pak uplatní i v případě hlasování mimo valnou hromadu (tzv. rozhodování per rollam).¹³⁵

Problematickými jsou praktické dopady v řízeních, kdy soud konstatuje zneužití hlasovacího práva společníka, které vedlo k přijetí usnesení valné hromady. V takovém případě má navrhovatel rozhodnutí s výrokem, který konstatuje, že společník zneužil své hlasovací právo. Právní předpis ovšem nespojuje s tímto rozhodnutím vliv na platnost daného usnesení valné hromady, resp. není s ním spojen žádný přímý dopad. P. Šuk k tomuto uvádí jako možné řešení spojit s rozhodnutím v případech, kdy nezapočítání hlasů zneužívajícího společníka povede k tomu, že valná hromada nebyla usnášeníschopná nebo neměla potřebnou většinu, automaticky účinky neplatnosti usnesení. Zároveň ovšem dodává, že toto řešení by vedlo k nutnosti dohledávat neplatnost usnesení v textu odůvodnění rozhodnutí, příp. zápisu z valné hromady či ve společenské smlouvě. Vzhledem k tomuto se pak kloní k názoru, že pokud chce navrhovatel docílit

¹³¹ Dvořák, T. In ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. s. 644.; Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník, Komentář*, s. 285.

¹³² Lasák, J. In LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 840.; Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 285.

¹³³ Dvořák, T. In ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. s. 645.

¹³⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 6. 2022, sp. zn. 14 Cmo 365/2021. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 10. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztsmrwhe4tx3woj3hg>.

¹³⁵ Hrabánek, D. In PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*, s. 284.

vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, musí podat návrh v souladu s § 191, resp. § 428, zákona o obchodních korporacích.¹³⁶ Stejný názor zastávají i další autoři.¹³⁷

K tomuto je třeba dodat, že návrh dle § 212 odst. 2 občanského zákoníku je možné podat spolu s návrhem na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Ve věci následně probíhá společné řízení.¹³⁸

P. Šuk dále dovozuje, že v případě podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady z důvodu zneužití hlasovacího práva společníka není třeba zároveň podávat i návrh, aby k hlasům nebylo vzhledem k jejich zneužití přihlíženo. Zneužívající povahu společníkova hlasování by si v takovém řízení měl soud posoudit jako prejudiciální otázku. Dodává, že z § 212 odst. 2 občanského zákoníku ani důvodové zprávy k tomuto ustanovení neplyne nic, co by vedlo k tomu, že by mělo být posuzování zneužití hlasovacího práva vyhraněno pro řízení dle § 212 odst. 2 občanského zákoníku. Dále pak odkazuje na zdůvodnění úpravy v důvodové zprávě.¹³⁹ Ta uvádí, že účelem založení pravomoci soudu dodatečně sistovat hlasy společníka bylo především zavedení efektivní sankce, kdy za účinnosti obchodního zákoníku vedl text zákona především k možnosti požadovat náhradu způsobené újmy.¹⁴⁰

Z uvedeného vyplývá závěr, že soud může vyslovit neplatnost usnesení valné hromady z důvodu zneužití hlasovacího práva společníka, aniž by rozhodnutí zároveň muselo obsahovat výrok o dodatečné sistaci hlasů. To nakonec odpovídá i úpravě vyslovení neplatnosti valné hromady, kdy dle § 191, resp. § 428, zákona o obchodních korporacích se oprávněné osoby dovolávají neplatnosti usnesení valné hromady pro rozpor s právními předpisy, společenskou smlouvou nebo dobrými mravy. Přijetí usnesení na základě zneužití hlasovacího práva k takovému rozporu nepochybně vede.

Ke spojenému řízení (o zneužití hlasovacího práva a s tím spojeným řízením o vyslovení neplatnosti rozhodnutí) se v nedávném rozhodnutí vyjadřoval Vrchní soud v Olomouci. Navrhovatelka se v něm domáhala vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady a vyslovení zneužití hlasovacího práva. Činila tak z pozice bývalé akcionářky, kdy vlastnictví k akciím dotčené společnosti převedla na základě smlouvy o zajišťovacím převodu práva (zajišťující smlouvu o úvěru). Úvěrující jako majoritní akcionář přijal rozhodnutí, kterým odvolal z funkce dosavadního jednatele a změnil společenskou smlouvu tak, že k přijetí rozhodnutí valné hromady bylo nově

¹³⁶ Šuk, P. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 491.

¹³⁷ Lasák, F. In LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 1838.

¹³⁸ Viz § 88 odst. 4 ZŘS.

¹³⁹ Šuk, P. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 491.

¹⁴⁰ ELIÁŠ, K. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 141 a 142.

potřeba většiny 60 % hlasů. Odvolací soud potvrdil závěry soudu prvního stupně, že navrhovatele nesvědčí žádná práva spojená s převedenými akciemi, tudíž není aktivně legitimována k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Řízení o vyslovení zneužití hlasovacího práva odvolací soud označil za zbytečný mezičlánek, kdy řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady má vždy nahradit řízení dle § 212 odst. 2 občanského zákoníku, pokud je cílem navrhovatele pouze vyslovení neplatnosti takového usnesení. To platí jak pro návrhy podané samostatně, tak pro návrhy podané společně. K vyslovení zneužití hlasovacího práva pak dovedl, že nikomu nesvědčí právní zájem ve smyslu § 212 odst. 2 občanského zákoníku na sistaci hlasů zneužívajícího společníka, pokud je účelem sistace sloužit pouze jako důvod pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.¹⁴¹

Jako nezávislé řízení bude mít § 212 odst. 2 občanského zákoníku praktický význam především v případech, kdy v důsledku zneužití hlasů usnesení valné hromady přijato nebude. Dle F. Lasáka bude mít takové rozhodnutí za účinek „obživnutí“ usnesení, a to za předpokladu, že budou zpětně splněny podmínky přijetí rozhodnutí (tedy usnášeníschopnost a požadovaná většina). U rozhodnutí, pro které je vyžadována forma veřejné listiny, pak toto obživnutí usnesení zajistí § 80a odst. 2¹⁴² spolu s § 80b odst. 1 písm. i) notářského řádu¹⁴³ za podmínky, že se toho dovolá některý ze společníků dle § 212 občanského zákoníku.¹⁴⁴

K hranicím, kdy společník legitimně vykonává své hlasovací právo a kdy se jedná o zneužití hlasovacího práva, se v nedávném řízení vyjadřoval Vrchní soud v Olomouci.¹⁴⁵ Ten řešil otázku, zda společník A. Z. zneužil své hlasovací právo, a to v poměrech společnosti o dvou společnicích. Každý ze společníků přitom držel obchodní podíl ve výši 50 %, čemuž odpovídalo i rozdělení množství hlasů v rámci rozhodování o společnosti. Společnost měla za sebou již několik soudních řízení souvisejících s neschopností společníků dojit při rozhodování na valné hromadě shody. Posuzovaný společník na jednáních valné hromady dlouhodobě nesouhlasil s přijetím jakéhokoli rozhodnutí valné hromady, aniž by navrhoval jiná konstruktivní řešení. Vzhledem k neschopnosti společníků se shodnout došlo v minulosti k situacím, kdy soud rozhodoval o

¹⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 2. 2022, sp. zn. 5 Cmo 234/2021. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 22. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztqnzgg4ytex3wpfrgk4q>.

¹⁴² Dle tohoto ustanovení notář notářským zápisem osvědčuje existenci právních jednání a povinných formalit, kterých byl přítomen.

¹⁴³ Toto ustanovení stanovuje náležitosti zápisu o rozhodnutí orgánu právnické osoby, dle písm. i) mezi ně patří i obsah rozhodnutí, příp. není-li přijato, pak přednesený návrh na rozhodnutí.

¹⁴⁴ Lasák, F. In LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 1839.

¹⁴⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 8 Cmo 223/2021. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 22. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztqnzgg4ytsx3woj3hg>.

jmenování jednatele či o zrušení společnosti s likvidací na základě absence právního důvodu k užívání zapsaného sídla. Návrh na zrušení společnosti přitom podal právě společník A. Z., který předtím zablokoval přijetí rozhodnutí valné hromady, které by situaci se sídlem společnosti vyřešilo. Odvolací soud rovněž v předchozím řízení řešil žalobu na vyloučení tohoto společníka. Návrh byl ovšem zamítnut vzhledem k tomu, že nebyla splněna jedna z podmínek vyloučení, a to učinění výzvy dle § 204 zákona o obchodních korporacích.

V předmětném řízení požadoval druhý společník dodatečnou sistaci hlasů společníka A. Z., který na valné hromadě nehlasoval pro přijetí rozhodnutí o změně sídla a s tím související změnu společenské smlouvy. Tento postup (tedy požadovat sistaci hlasů) mu doporučil soud v rámci výše popsaného řízení o zrušení společnosti.

Odvolací soud s odkazem na teorii fikce¹⁴⁶ dovodil, že společníci mají stejné právo jak na to, aby společnost existovala, tak na to, aby byla zrušena. Pokud tedy společník požaduje zrušení společnosti, nelze jednoznačně uzavřít, že tím porušuje své povinnosti vůči společnosti a že ji způsobuje újmu. Dle odvolacího soudu, pokud společník dlouhodobě zastává postoj, z něhož plyne, že má zájem společnost zrušit, nelze tento postoj bez dalšího považovat za porušování povinností vůči společnosti. Tomuto postoji odpovídal i společníkův způsob hlasování na předmětných valných hromadách. Odvolací soud dodal, že jednání, kdy společník hlasuje jinak než jiný společník a fakticky tím hlasuje pro zrušení společnosti, nevede bez dalšího k závěru, že zneužívá své hlasovací právo. Pro tento závěr jsou v takovém případě rozhodující další okolnosti související s výkonem hlasovacího práva. V tomto řízení soud za takové okolnosti označil dvě skutečnosti. Jednak fakt, že společníci mají rovnocennou váhu hlasů. Toto vede k tomu, že nelze upřednostnit zájmy jednoho ze společníků. Pro zachování a fungování společnosti musí mezi společníky dojít ke shodě. Jako druhou významnou skutečnost pak soud uvedl to, že společnost nepodniká. Jelikož společnost nepodniká, nezpůsobuje společník svým hlasováním proti změně sídla společnosti újmu.

S ohledem na výše uvedené Vrchní soud v Olomouci konstatoval, že není možné učinit závěr, že by A. Z. zneužíval své hlasovací právo, tj. porušil společnickou loajalitu, k újmě společnosti.

¹⁴⁶ Teorie fikce nahlíží na právnickou osobu jako na uměle vytvořený koncept, který nemá základ ve společenské realitě a existuje tedy pouze na základě toho, že jí právo konstruuje jako právní fikci. Dle tohoto přístupu pak právnická osoba nemá vlastní vůli, tu musí nahrazovat lidé, a proto se za vůli právnické osoby považuje vůle jejích zástupců. Naopak dle teorie reality jsou právnické osoby reálně existující organizační útvary bez ohledu na to, jestli jejich existenci bere právo na vědomí. Dle díkce § 20 odst. 1 OZ ve spojení s § 151 OZ se účinná právní úprava kloní k teorii fikce, kdy existence právnické osoby musí být uznána zákonem a rozhodnutí za ní činí a její vůli nahrazují členové orgánů této právnické osoby.

Vzhledem ke znění § 212 odst. 2 OZ zůstává nevyřešenou otázkou, zda je tuto normu možné aplikovat i v případě jednočlenných společností. B. Havel¹⁴⁷ se domnívá, že ano, a to v souvislosti s možností podání návrhu ze strany věřitele. Poukazuje na funkci tohoto ustanovení, které má za cíl chránit další osoby, mimo jiné právě věřitele, kteří v těchto situacích na rozdíl od společnosti a společníků nemají právo postupovat dle § 48 zákona o obchodních korporacích.¹⁴⁸ J. Lasák kontruje tím, že společník vykonávající působnost valné hromady nehlasuje.¹⁴⁹ Dále namítá, že věřitel není dle § 191, resp. v poměrech akciové společnosti dle § 428, zákona o obchodních korporacích¹⁵⁰ osobou oprávněnou podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, v důsledku čehož není použití tohoto institutu pro věřitele příliš praktické.¹⁵¹ Domnívám se, že problematiku jazykového rozporu, kdy jediný společník „nehlasuje“, by bylo možné překlenout výkladem, kdy smyslem a účelem této normy je poskytnout ochranu před zneužívajícím jednáním společníka. Toto právo by nemělo být limitováno na základě toho, že se jedná o jednočlennou společnost, kde společník „nehlasuje“. Jak však popisuje J. Lasák, přiznání práva podávat návrh dle § 212 odst. 2 občanského zákoníku věřiteli u jednočlenné společnosti postrádá praktického významu. Takto přijaté usnesení přežije svoji neplatnost, pokud návrh na vyslovení neplatnosti nepodá některá z oprávněných osob (nabízí se člen statutárního orgánu,¹⁵² příp. likvidátor). Názor J. Lasáka pak podporuje závěr Vrchního soudu v Olomouci popsany výše – absence aktivní legitimace k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady vede k tomu, že navrhovatelé nespovedčí právní zájem k podání návrhu dle § 212 odst. 2 občanského zákoníku.

U nepřijatého rozhodnutí pak z podstaty věci soudní potvrzení o zneužívající povaze hlasů společníka věřiteli v poměrech jednočlenné společnosti nijak nepomůže – po sistaci hlasů jediného společníka nezbydou žádné hlasy, kterými by předmětné usnesení mohlo být přijato.

V rámci jednočlenné společnosti by však mohl mít zájem podat tento návrh člen statutárního orgánu, a to u rozhodnutí, které přijato bylo. Ten je zároveň aktivně legitimován

¹⁴⁷ Havel, B. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 31.

¹⁴⁸ Dle § 48 ZOK má oprávněná osoba právo dovolat se neplatnosti právního jednání, k němuž nebyl udělen souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace, ačkoliv udělení souhlasu zákon vyžaduje. Odborná doktrína pak zastává názor, že věřitel mezi tyto oprávněné osoby nepatří (viz Štenglová, I. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 158; Lasák, J. In LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 až 604). Komentář*, s. 397).

¹⁴⁹ Viz § 12 ZOK.

¹⁵⁰ Dle § 191 a 428 ZOK je návrh oprávněn podat společník (akcionář), jednatel (člen představenstva či správní rady), člen dozorčí rady, příp. likvidátor.

¹⁵¹ Lasák, J. In LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 154.

¹⁵² Nejvyšší soud dovozuje, že statutární orgán je povinen v návaznosti na povinnost péče řádného hospodáře zajišťovat zákonost průběhu valné hromady a zjišťovat případné nedostatky, které na usnesení valné hromady vázáno (Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.03.2022, sp. zn. 27 Cdo 3364/2020).

k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, právní zájem mu tedy nepochybně svědčí. Naopak u nepřijatého rozhodnutí by nastal stejný problém, jaký je popsán výše u věřitele – chybí hlasy, které by rozhodnutí přijaly.

3.3. Vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady

Vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady je upraveno v zákoně o obchodních korporacích, konkrétně v § 191 pro společnosti s ručením omezeným a v § 428 pro akciové společnosti. Na základě těchto ustanovení se může oprávněná osoba dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady pro rozpor s právním předpisem, společenskou smlouvou nebo dobrými mravy, a to dle ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku.

U společnosti s ručením omezeným jsou aktivně legitimováni společník, jednatel, člen dozorčí rady, případně likvidátor. U akciové společnosti obdobně akcionář, člen představenstva, člen dozorčí nebo správní rady, případně likvidátor.

Právní úprava občanského zákoníku se pak uplatní co do lhůty pro podání návrhu a výjimek z vyslovení neplatnosti. Subjektivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti činí 3 měsíce, objektivní lhůta je pak jeden rok od přijetí rozhodnutí.¹⁵³ První výjimkou jsou situace, kdy porušení nemá závažné právní následky a zároveň je v zájmu společnosti hodným právní ochrany neplatnost usnesení nevyslovit. Druhou výjimkou jsou případy, kdy by takovým rozhodnutím bylo podstatně zasaženo do práv třetích osob nabytých v dobré víře.¹⁵⁴ Účelem těchto výjimek je zájem společnosti na stabilitě vnitřních poměrů a na ochraně práv třetích osob. Zároveň je poskytována ochrana před zjevně nepodstatnými (tedy šikanózními) návrhy.¹⁵⁵ Judikatura pak dovodila, že přezkum rozhodnutí není možný v případě, že usnesení valné hromady přijato nebylo.¹⁵⁶

Řízení o neplatnosti rozhodnutí orgánu právnické osoby je řízením nesporným dle § 85 písm. a) zákona o zvláštních řízeních soudních. V rámci doktríny byla nejdříve pochybnost ohledně toho, zda se pod nesporná řízení řadí řízení o veškerých rozhodnutích právnických osob. Tento spor vycházel z problematičného znění důvodové zprávy k zákonu o zvláštních řízeních soudních, dle které se pod nesporná řízení řadila pouze řízení o rozhodnutích týkajících se statusových otázek. Judikatura však dlouhodobě mezi rozhodnutími nerozlišuje a vše řadí mezi nesporná řízení dle § 85 písm. a) zákona o zvláštních řízeních soudních.¹⁵⁷

¹⁵³ § 259 OZ.

¹⁵⁴ § 260 OZ.

¹⁵⁵ Hrabánek, D. In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. et al. *Občanský zákoník. Komentář*. Elektronický komentář k § 260 OZ.

¹⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3439/2017.

¹⁵⁷ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1817/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1868/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016.

Nejvyšší soud označuje toto řízení za zákonem předvídaný nástroj obecné ochrany zákonnosti ve vnitřních poměrech společnosti, a to s ohledem na širší ochranu společnosti a všech osob legitimovaných tento návrh podat a případně jinak dotčených osob.¹⁵⁸

Sankce neplatnosti usnesení valné hromady se může jako následek porušení společnické loajality projevit v případě sistace hlasů, která nastane v důsledku jejich zneužívající povahy. Sankce neplatnosti ovšem není limitována na tyto okolnosti, naopak oprávněná osoba se jí může dovolávat ve všech případech porušení společnické loajality, kdy nelojální společník způsobí rozpor rozhodnutí s právními předpisy, společenskou smlouvou či dobrými mravy.

3.4. Vyloučení společníka

Obecně může být společník z kapitálové společnosti vyloučen v případě prodlení s plněním vkladové povinnosti.¹⁵⁹ Společníka společnosti s ručením omezeným mohou dále vyloučit i v případě, kdy se ocitne v prodlení se splacením příplatkové povinnosti.¹⁶⁰

Ustanovení § 204 zákona o obchodních korporacích pak umožňuje za dalších podmínek vyloučení společníka společnosti s ručením omezeným na základě jeho zvlášť závažného porušení povinností. Naopak úprava akciové společnosti obdobnou možností neobsahuje.

K vyloučení dle § 204 zákona o obchodních korporacích je možné přistoupit po tom, co byl společník vyzván k nápravě a zároveň upozorněn na možnost vyloučení. Podmínka výzvy ovšem odpadá v případech, kdy porušení povinností vedlo k právním následkům, které jsou neodstranitelné.¹⁶¹ Tato výjimka míří na faktickou sanaci, nikoliv na náhradu újmy. B. Havel uvádí jako příklad situaci, kdy společník vzbudí ve veřejnosti špatnou představu o společnosti (čímž poruší povinnost loajality) a zároveň bude výzva k nápravě postrádat smysl.¹⁶²

Zatímco v případě prodlení s plněním majetkových povinností (vkladové a příplatkové povinnosti) rozhodují společníci v rámci valné hromady přímo o vyloučení, v případě zvlášť závažného porušení rozhoduje valná hromada „pouze“ o podání návrhu na vyloučení společníka k soudu. V tomto případě rozhoduje valná hromada prostou většinou,¹⁶³ kdy vylučovaný společník své hlasovací právo nevykonává.¹⁶⁴

Soudce v rámci rozhodování o vyloučení společníka posuzuje intenzitu porušení povinností. Společníka je možné vyloučit pouze na základě zvlášť hrubého porušení, tzn. porušení

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 787/2018.

¹⁵⁹ § 151 a 345 ZOK.

¹⁶⁰ § 165 ZOK.

¹⁶¹ § 204 ZOK.

¹⁶² Havel, B. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 534.

¹⁶³ § 170 a 190 odst. 2 písm. o) ZOK.

¹⁶⁴ § 173 odst. 1 písm. b) ZOK.

musí být určité kvalifikované intenzity. Soudce proto v každém konkrétním případě hodnotí, zda porušení vykazuje dostatečnou intenzitu k tomu, aby za něj byl společník sankcionován vyloučením ze společnosti.¹⁶⁵

Dále je třeba brát v potaz, že vyloučení společníka je považováno za prostředek *ultima ratio*, vždy jde tedy pouze o krajní řešení.¹⁶⁶ Z těchto důvodů je společníkovi nejprve poskytnuta možnost dodatečného splnění povinnosti. Jsou-li k řešení situace dostupné jiné (méně radikální) nástroje, mají být použity přednostně.

Vyloučení společníka musí být vždy odůvodněno okolnostmi konkrétního případu. Soudce je tedy povinen přihlédnout ke všem okolnostem, vzít v úvahu práva a oprávněné zájmy jak dotčeného společníka, tak společnosti a ostatních společníků.¹⁶⁷

Vzhledem ke znění ustanovení je zřejmé, že i jediný incident může vést k vyloučení společníka, pokud má toto jednání dostatečnou intenzitu. K tomuto závěru dochází například B. Havel.¹⁶⁸

Porušení společnické loajality může jistě představovat zvlášť závažné porušení. V souladu s výše uvedeným tak může být vyhodnoceno i jediné porušení loajality za předpokladu, že dosáhne potřebné intenzity. Stejně tak ale může vést k vyloučení opakované porušení povinnosti loajality, jakožto i kombinace porušení této povinnosti s jinými povinnostmi společníka.

3.5. Dílčí shrnutí

Ustanovení § 212 odst. 1 věty první občanského zákoníku neobsahuje obecnou sankci, která by následovala při každém porušení povinnosti loajality. Následky porušení proto hledáme v dalších ustanoveních právních předpisů, konkrétně v občanském zákoníku a zákonu o obchodních korporacích.

Typicky bude nelojálního společníka stíhat povinnost nahradit vzniklou škodu. Porušení povinnosti loajality společníkem se dle převažujícího názorového proudu řadí mezi porušení smluvní povinnosti. Delikt ní vztah se proto bude řídit úpravou odpovědnosti za porušení smluvní povinnosti dle § 2913 občanského zákoníku. Povinnost k náhradě škody proto vzniká bez ohledu na zavinění společníka, jedná se tedy o případy objektivní odpovědnosti s možností liberace. Zároveň se domnívám, že společník bude povinen hradit jak majetkovou, tak nemajetkovou újmu.

¹⁶⁵ JANOŠEK, V. Vyloučení (většinového) společníka ze společnosti s ručením omezeným rozhodnutím soudu. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 23., s. 464.

¹⁶⁶ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3243/2012 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 160/2021.

¹⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 160/2021.

¹⁶⁸ Havel, B. In LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 1012.

Specifickým případem porušení povinnosti loajality je zneužití hlasovacího práva při rozhodování valné hromady. Takové jednání vede k sistaci zneužívajících hlasů soudem, které je z praktického hlediska nejlépe využitelné v případech přijetí rozhodnutí, kdy zneužití hlasovacího práva povede k vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

Podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady pak není vázáno pouze na zneužití hlasovacího práva, jedná se o nástroj obecné ochrany zákonnosti. Může k němu tedy dojít vždy, kdy se společník zachová neloajálně, a způsobí tak rozpor rozhodnutí s právními předpisy, společenskou smlouvou, resp. stanovami, nebo dobrými mravy.

Konečně, jako sankce *ultima ratio*, je pak výhradně v poměrech společností s ručením omezeným umožněno domáhat se u soudu vyloučení společníka, který zvlášť závažným způsobem porušuje své povinnosti. Pokud tedy porušení společnické loajality dosáhne tohoto stupně intenzity, může vést až k vyloučení společníka ze společnosti. Podmínku zvlášť hrubého porušení posuzuje soud vzhledem ke všem okolnostem daného případu.

4. Loajalita jako obecné východisko ostatních práv a povinností společníka

Povinnost loajality je označována jako základní povinnost člena obchodní korporace, a to z toho důvodu, že ostatní povinnosti společníka z ní buďto přímo vyplývají nebo s ní alespoň souvisí.¹⁶⁹

Uplatnění společnické loajality je stejně jako uplatnění principu poctivosti velmi rozmanité s tím, že jej někteří autoři rozdělují dle funkcí, které v obecném pojetí má. Například S. Černá rozeznává funkci interpretační, regulační a derogační.

Interpretační funkcí se rozumí to, že povinnost loajality představuje výkladové pravidlo při interpretaci ostatních povinností. Regulační funkce zahrnuje případy, pro které nemáme konkrétní právní úpravu. A konečně funkce derogační se projevuje v situacích, kdy by postup dle přímého zákonného ustanovení vedl k nespravedlivému či nemravnému rozhodnutí.¹⁷⁰ Z těchto důvodů je povinnost loajality některými autory považována za obecné východisko pro všechny ostatní povinnosti.¹⁷¹ Jiní autoři ostatní povinnosti společníka označují za dílčí projevy povinnosti loajality, která plní funkci základního principu.¹⁷²

I výkon práv společníka pak musí být prováděn v souladu s povinností loajality – tedy poctivě a společník nesmí svá práva zneužívat.¹⁷³ Právní úprava předpokládá, že společník své zájmy prosazuje při účasti na rozhodování společnosti. Musí tak ovšem činit postupem, který je v souladu s právními předpisy a vnitřním řádem společnosti, a zároveň nezneužívat svá členská práva.¹⁷⁴

Nejvyšší soud označil princip loajality společníka vůči společnosti jako jednu ze zásad, kterou se řídí obchodní zákoník. Loajalita je dle něj základním východiskem všech povinností společníka, kdy představuje výkladové pravidlo, v jehož rámci je nutné interpretovat všechny dílčí povinnosti společníka vůči společnosti.¹⁷⁵

4.1. Právo na informace a povinnost mlčenlivosti

Dle § 155 zákona o obchodních korporacích právo na informace zahrnuje právo společníka požadovat od jednatelů informace o společnosti, nahlížet do dokladů a kontrolovat údaje v nich obsažené, příp. další práva na informace stanovená ve společenské smlouvě.

¹⁶⁹ ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. s. 643.

¹⁷⁰ ČERNÁ, S. *Obchodní právo*. 3, s. 185.

¹⁷¹ Černá, S. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 136.

¹⁷² ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. s. 643.

¹⁷³ Eichlerová, K. In ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*, s. 350.

¹⁷⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2021, sp. zn. 5 Cmo 168/2020. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 22. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztqnzzgy3dmx3woj3hg>.

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

Do jisté míry obdobně má akcionář právo na vysvětlení, které dle § 357 a násl. zákona o obchodních korporacích zahrnuje právo požadovat od společnosti vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti či jí ovládaných osob. Akcionář je však ve svém právu oproti společníkovi společnosti s ručením omezeným výrazně omezen. Žádat vysvětlení je oprávněn pouze na valné hromadě a jen pokud je takové vysvětlení potřebné pro posouzení záležitostí, které jsou zařazeny na program valné hromady, či pro výkon jeho akcionářských práv. Naopak u práva na informace taková omezení stanovena nejsou.

Ani společnost s ručením omezeným ovšem není povinna společníkům v jejich žádostech vždy vyhovět. Zákon stanoví výjimky, kdy je společnost oprávněna poskytnutí informace (či vysvětlení) odmítnout. Do tohoto spadají případy, kdy se jedná o utajovanou informaci nebo pokud je informace naopak veřejně dostupná.¹⁷⁶ U akciových společnostech se přidávají další dvě výjimky – pokud se jedná o vnitřní informaci¹⁷⁷ nebo by poskytnutí mohlo společnosti nebo ovládaným osobám přivodit újmu.¹⁷⁸

Judikatura pak přidává další limity těchto práv. Dle Nejvyššího soudu se právo na poskytování informací a zpřístupnění dokladů vztahuje na takové doklady a informace, které jsou potřebné k tomu, aby společník „získal rozumný přehled o záležitostech společnosti“. Tedy zejména informace o rozsahu a základní struktuře majetku společnosti a významnějších smlouvách, které se týkají nakládání s tímto majetkem. Své právo pak společník nesmí vykonávat šikanózním způsobem, kdy by společnost omezoval v činnosti nebo jí způsoboval nepřiměřené náklady.¹⁷⁹

S právem na informace se pojí společníkova povinnost mlčenlivosti. Tu dovozoval Nejvyšší soud již za účinnosti obchodního zákoníku, a to v rozhodnutí, které se zabývalo zpřístupněním obchodního tajemství společníkovi ve společnosti s ručením omezeným. Tehdejší úprava práva na informace společníka společnosti s ručením omezeným obsažená v § 122 odst. 2 obchodního zákoníku se stejně jako účinná úprava k obchodnímu tajemství nijak nevyjadřovala. Naopak u akciové společnosti úprava v § 180 odst. 4 obchodního zákoníku označovala skutečnosti, které byly předmětem obchodního tajemství, za výjimku, kdy akcionáři informace poskytnuta být nemusela. Na základě těchto ustanovení Nejvyšší soud dovodil, že právo na informace a

¹⁷⁶ § 156 ZOK.

¹⁷⁷ Vnitřní informace jsou vymezeny v článku 7 Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 596/2014 ze dne 16. dubna 2014 o zneužívání trhu (nařízení o zneužívání trhu) a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/6/ES a směrnice Komise 2003/124/ES, 2003/125/ES a 2004/72/ES.

¹⁷⁸ § 359 ZOK.

¹⁷⁹ Viz například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2779/2014.

zpřístupnění dokumentů společníkovi společnosti s ručením omezeným se vztahuje i na skutečnosti, které jsou předmětem obchodního tajemství. Dále pak uvedl, že zákonná úprava zřejmě vychází z toho, že společník má zájem na zachování mlčenlivosti o věcech společnosti. Konečně Nejvyšší soud uvedl, že společníkovi společnosti s ručením omezeným vyplývá povinnost mlčenlivosti i z jeho povinnosti loajality.¹⁸⁰

Rekodifikace soukromého práva výslovně zanesení povinnosti mlčenlivosti do textu zákona nepřinesla. Pouze ustanovení § 155 zákona o obchodních korporacích uvádí, že společníkův zástupce má stejné právo na informace jako společník, a to za předpokladu, že bude tento zástupce zavázán ke stejné mlčenlivosti jako společník. To je ovšem poměrně matoucí, když sám zákon povinnost mlčenlivosti společníka dále výslovně nezmiňuje, resp. neukládá.

Aktuální judikatura pak sice nezmiňuje povinnost mlčenlivost výslovně, avšak její závěry k jejímu dovození nepochybně vedou. Ve svém nedávném rozhodnutí Nejvyšší soud z povinnosti loajality vyvodil, že společník nesmí zpřístupnit třetím osobám žádné informace, které se dozvěděl v souvislosti s postavením společníka a výkonem jeho práv a jejíž zpřístupnění třetím osobám by mohlo společnosti způsobit újmu. A to s odkazem na to, že společnost s ručením omezeným nemůže odmítnout poskytnutí informace či nahlédnutí do dokladů z důvodů, že by to mohlo jí či osobě ovládané přivodit újmu nebo že by tak zpřístupnila obchodní tajemství.¹⁸¹ Ačkoliv Nejvyšší soud výslovně nezmiňuje povinnost mlčenlivosti, obsahově jí tato povinnost popsána v rozhodnutí odpovídá.

Co se týče úpravy akciové společnosti, s rekodifikací byla ze zákonného znění vypuštěna výslovná zmínka o tom, že akcionář nemá právo požadovat informace, které jsou předmětem obchodního tajemství, dle právní doktríny však toto pravidlo nadále trvá. Tyto skutečnosti jsou považovány za informace, jejichž poskytnutí by mohlo společnosti či jí ovládané osobě způsobit újmu; společnost je proto v souladu s § 359 písm. a) zákona o obchodních korporacích není povinna poskytnout.¹⁸² Akcionář tedy není ani nadále oprávněn požadovat po společnosti informace, které spadají do obchodního tajemství. Proto ani není důvod na něj povinnost mlčenlivosti vztahovat.

4.2. Právo podílet se na správě obchodní korporace

Právo podílet se na správě obchodní korporace je základní nemajetkové právo každého společníka. Jedná se o obecné zastřešení společnických dílčích práv, prostřednictvím kterých

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009.

¹⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2708/2018.

¹⁸² Šuk, P. In ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*, s. 710.

společník své právo podílet se na správě obchodní korporace realizuje. Mezi tato dílčí práva patří např. právo účastnit se valné hromady, právo na informace, právo podílet se na rozhodování o společnosti výkonem hlasovacích práv, právo požadovat svolání valné hromady či požadovat zařazení určité záležitosti na pořad jejího jednání, právo domáhat se za společnost náhrady újmy či právo uplatňovat své návrhy a protinávrhy.¹⁸³

V zákonné úpravě právo účastnit se valné hromady a právo podílet se na přijímání jejich rozhodnutí výkonem hlasovacích práv nalezneme v § 167 odst. 1 a § 398 odst. 1 zákona o obchodních korporacích. Ustanovení § 212 odst. 2 občanského zákoníku pak zakotvuje zákaz zneužití hlasovacího práva se sankcí dodatečné sítě takových hlasů.

Společník vykonává tato dílčí práva s cílem řádně se podílet na rozhodování o záležitostech společnosti. Účast na valné hromadě je pro společníky zároveň příležitostí jak v souladu se zákonem a společenskou smlouvou prosazovat své individuální (a oprávněné) zájmy. Zákonná úprava pohlíží v tomto ohledu na společníka ze zásady jako na nositele práva a poskytuje mu nástroje obrany pro případ, že by byla jeho práva porušena. V tomto duchu se v roce 2010, tedy ještě za účinnosti obchodního zákoníku, vyjádřil i Vrchní soud v Praze, který při výkladu povinnosti loajality zdůraznil, že účast na valné hromadě je pro společníka právem, nikoliv povinností. Je pak věcí společníků, zda si nestanoví ve společenské smlouvě jinak.¹⁸⁴

Odlisný názor následně vyjádřil Ústavní soud. Ten při rozsáhlejší rozboru povinnosti loajality mj. uvedl, že při realizaci práva společníka podílet se na řízení společnosti (a především při výkonu hlasovacího práva) je společník vázán povinností brát ohledy na zájmy dotčených osob. Z povinnosti loajality dále dovodil, že společník může mít i aktivní povinnost hlasovat, např. pokud by bylo usnesení valné hromady v bytostném zájmu společnosti.¹⁸⁵

V případě, že akceptujeme závěr, že v určitých (ač velmi výjimečných) případech, je společník povinen na valné hromadě hlasovat, v rámci výkladu *a maiori ad minus* pak může být dovozena i povinnost účastnit se valné hromady. V opačném případě by se mohl společník vyhnout povinnosti hlasovat jednoduše tím, že na jednání valné hromady nedorazí. Obzvláště by takového výkladu mohl využít společník, který nemá dostatek hlasů k zablokování přijetí usnesení, ale jeho neúčast na jednání může vést k tomu, že valná hromada nebude schopna se usnášet.

¹⁸³ ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností*, s. 266 a 267.

¹⁸⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 10. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgfpvg4s7gvpvgxrg43a>.

¹⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.

Podmínka bytostného zájmu společnosti pak jasně svědčí o výjimečnosti takové povinnosti.

K tomuto je třeba uvést, že usnesení Ústavního soudu vycházelo z úpravy před rekodifikací soukromého práva. Domnívám se však, že tyto závěry Ústavního soudu jsou aplikovatelné i za účinnosti zákona o obchodních korporacích. Společník je nadále vázán povinností loajality a právní předpisy neobsahují ustanovení, která by byla s těmito závěry v rozporu.

Po rekodifikaci soukromého práva byla povinnost hlasovat zatím řešena pouze na úrovni vrchních soudů. Vrchní soud v Olomouci se zabýval odvoláním, kdy byla soudem prvního stupně zamítnuta žaloba na nahrazení projevu vůle. Konkrétně se jednalo o projev vůle společníka při hlasování na valné hromadě pro přijetí usnesení, kterým by byla společnost podřízena úpravě zákona o obchodních korporacích dle § 777 odst. 5 zákona o obchodních korporacích (tzv. generální opt-in). Odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně s odůvodněním, že nemá-li společník povinnost hlasovat určitým způsobem stanovenou právním předpisem, smlouvou nebo deliktním jednáním, nemůže být žaloba na nahrazení projevu jeho vůle úspěšná. Dle odvolacího soudu je svoboda vůle společníka při hlasování na valné hromadě v tomto ohledu nadřazena povinnosti loajality. A to i v případě, kdy by společnosti hrozilo zrušení v důsledku nepodřízení se úpravě zákona o obchodních korporacích dle § 777 odst. 2 tohoto zákona.¹⁸⁶ Vrchní soud dále poukázal na to, že situace, ve které se účastníci řízení ocitli, byla jen důsledkem ujednání ve společenské smlouvě, ve které si společníci stanovili pro přijetí rozhodnutí valné hromady absolutní konsensus (tj. 100 % všech hlasů).¹⁸⁷

Odvolací soud se v tomto rozhodnutí dle mého názoru chybně nezabýval výše zmíněným názorem Ústavního soudu, podle kterého může společníkovi na základě společnické loajality plynout povinnost hlasovat, a to právě v situaci, kdy je to v bytostném zájmu společnosti. Domnívám se, že takovým rozhodnutím by mohlo být odvolacím soudem zmiňované ustanovení § 777 odst. 2 zákona o obchodních korporacích vzhledem k tomu, že konečnou sankcí je zrušení společnosti.

Pro doplnění je třeba zmínit, že Vrchní soud v Olomouci uvádí, že nastalá situace je důsledkem ujednání společníků ve společenské smlouvě o nutnosti 100 % hlasů pro přijetí

¹⁸⁶ V souladu s § 777 odst. 2 ZOK mají společnosti povinnost dát do souladu společenskou smlouvu s kogentními ustanoveními zákona o obchodních korporacích a doručit takto upravenou společenskou smlouvu do sbírky listin. Pokud tak neučiní ani na výzvu soudu v dodatečně poskytnuté lhůtě, má soud pravomoc ji na návrh osoby s právním zájmem zrušit a nařídit její likvidaci.

¹⁸⁷ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 8 Cmo 89/2019. In: Beck-online [právní informační systém]. [cit. 10. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrhfpw64s7geyf6427gi3da>

rozhodnutí valné hromady. Takové ujednání je vskutku nešťastné, je ale nutné poznamenat, že souhlas všech společníků by byl možná nutný i bez speciálního ujednání ve společenské smlouvě. Generální podřízení se zákonu o obchodních korporacích je změnou společenské smlouvy, která je způsobilá mít dopad do práv a povinností všech společníků, čímž by byl v souladu s § 171 odst. 2 in fine zákona o obchodních korporacích nutný souhlas všech společníků. Při posuzování, zda je pro přijetí rozhodnutí nutný absolutní konsensus společníků, tedy záleží na znění konkrétní společenské smlouvy.¹⁸⁸ Je proto možné, že by se společnost bez souhlasu všech společníků neobešla ani v případě, kdy by tak neměla upraveno ve společenské smlouvě.

K rozhodnutí dodávám, že nesouhlasím pouze s touto částí odůvodnění, nikoliv s výsledkem řízení jako takovým. Pokud si společníci sjednají nutnost naprostého konsensu při rozhodování valné hromady, výrazně tím ve společnosti s ručením omezeným posilují její osobní prvek.¹⁸⁹ U takového nastavení rozhodování musí být společníci připraveni, že jakýkoliv dlouhodobý spor může vést k ochromení společnosti a tím i eventuálně k jejímu zrušení ze strany soudu.¹⁹⁰ S tímto do společnosti vstupovali.

Z uvedeného vyplývá, že dle názoru Vrchního soudu v Olomouci povinnost hlasovat určitým způsobem společníka nestíhá. V daném řízení se ovšem přihlíželo i k dalším skutečnostem, především k tomu, že společníci vstupovali do společnosti s tím, že je vždy potřeba dosáhnout naprostého konsenzu.

4.3. Přenechání věci a uzavření smlouvy

Z právních předpisů společníkům kapitálových společností v žádné formě nevyplývá obecná povinnost přenechat své společnosti věc či s ní uzavřít smlouvu (pomineme-li vkladové a příspěvkové povinnosti).

Existenci takové povinnosti posuzoval Nejvyšší soud v řízení, kde společník s 30% obchodním podílem uzavřel sublicenční smlouvu se svou společností.¹⁹¹ Zánik sublicenční smlouvy byl vázán na zánik licenční smlouvy, kterou měl společník uzavřenou s třetí osobou. Tato licenční smlouva zanikla v roce 2010, tudíž zanikla i sublicenční smlouva uzavřená mezi společníkem a společností. Společnost měla zájem o uzavření nové sublicenční smlouvy, to ovšem společník odmítl. Společník a společnost měli totožný předmět podnikání. V návaznosti na toto se společnost u soudu domáhala zaplacení náhrady škody, která jí měla vzniknout tím, že vzhledem

¹⁸⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 2/2018.

¹⁸⁹ Do tohoto nastavení se de facto dostávají všechny společnosti s ručením omezeným o dvou společnících, pokud má každý 50 % hlasů.

¹⁹⁰ § 93 písm. c) ZOK.

¹⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014.

k neuzavření nové sublicenční smlouvy nemohla poskytnout třetí osobě své služby. Společnost s návrhem neuspěla ani u soudu prvního stupně ani u odvolacího soudu a podala dovolání.

Nejvyšší soud přisvědčil společnosti v tom, že má společník společnosti s ručením omezeným vůči své společnosti povinnost nezbytné loajality. Zároveň ovšem uvedl, že pouze na základě společnické loajality neplyne společníkovi povinnost přenechat své společnosti ze svého majetku určitou věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu, a to ani v případě, kdy by byly potřebné pro podnikání jeho společnosti. Společníka nestihá ze zákona zákaz konkurence a v daném případě nevyplýval ani ze společenské smlouvy. Při podnikání společníka a společnosti ve stejném oboru a na stejném trhu si logicky konkurují a získávají obchody sobě na úkor. Dle Nejvyššího soudu pak ani z principu loajality neplyne společníkovi povinnost se svou společností, která je k němu zároveň ve vztahu soutěžitele, uzavírat obchody nebo jí poskytovat jakoukoli konkurenční výhodu.

V daném řízení Nejvyšší soud aplikoval ustanovení obchodního zákoníku a občanského zákoníku 1964. Vzhledem k tomu, že účinná právní úprava nadále neukládá společníkovi povinnost jednat tak, jak se ve výše popsaném řízení společnost po společníkovi dožadovala, domnívám se, že závěry Nejvyššího soudu lze i nadále aplikovat.

4.4. Dílčí shrnutí

Povinnost loajality je základní povinností společníka kapitálové společnosti, ostatní povinnosti z ní buďto přímo vyplývají nebo s ní alespoň souvisí. Zároveň i výkon práv musí být společníkem uskutečňován v souladu s loajalitou, kterou je vůči společnosti vázán.

Rozeznáváme tři funkce povinnosti loajality – interpretační, regulační a derogační. Ve smyslu interpretačním, chápeme povinnost loajality coby výkladové pravidlo, dle něž je třeba interpretovat jednotlivé dílčí povinnosti, které společník vůči společnosti má. Regulační funkce se uplatní v případech, pro které schází konkrétní právní úprava. A konečně derogační funkce zahrnuje situace, kdy by uplatnění zákonného ustanovení vedlo k nemravnému nebo nespravedlivému rozhodnutí. Právní doktrína i judikatura se pak shodují na tom, že povinnost loajality je základním východiskem ostatních povinností společníka.

Judikatura tak z povinnosti loajality mj. vyvodila povinnost mlčenlivosti společníka společnosti s ručením omezeným, a to s ohledem na společníkovo právo na informace, které se týká i skutečností chráněných jako obchodní tajemství. Naopak Nejvyšší soud odmítl závěr, že by ze společnické loajality měla plynout povinnost společníka společnosti přenechat věc či uzavřít smlouvu.

Otevřenou pak zůstává otázka, zda není možné, aby se ve specifických případech právo podílet se na správě společnosti, resp. některá dílčí práva pod toto právo spadající, změnilo na

povinnost. V takovém případě by mohl být společník například povinen účastnit se zasedání valné hromady či na něm hlasovat.

Závěr

V této diplomové práci jsem se zabývala rozбором povinnosti loajality a jejími dopady do práv a povinností společníků kapitálové společnosti. Cílem této práce bylo vymezit povinnost loajality co do obsahu a zkoumat její dopady do práv a povinností, které společníkovi plynou z účasti ve společnosti.

Vzhledem k chybějícímu vymezení pojmu loajality jako takové, bylo nejdříve potřeba provést rozbor principu poctivosti, ze kterého se povinnost loajality vyčlenila. Rozebírala jsem jednotlivé doktrinální pohledy na tento základní princip a následně jeho vztah s institutem dobré víry. Dále se práce věnovala rozmanité povaze poctivosti a jejím funkcím v právu. Záměrem této části bylo především popsat, jak jsou z principu poctivosti odvozovány povinnosti subjektů právních poměrů, aby se některé tyto povinnosti nakonec vyčlenily jako samostatné instituty.

Tomuto pozvolnému osamostatnění povinnosti loajality společníka v rámci vztahů uvnitř kapitálové společnosti se věnovala druhá část této práce. Popsán je doktrinální a judikatorní vývoj povinnosti loajality v jednotlivých vztazích společníka. V případě loajality ve vertikálních vztazích se práce dále věnovala i výkladu zákonného znění, tedy výkladu § 212 občanského zákoníku a souvisejících ustanovení. Následně je loajalita společníka (obdobně jako princip poctivosti) vymezena jako určitý standard chování, který ukládá účastníkům vztahů chovat se k sobě čestně a brát přiměřené ohledy na zájmy ostatních. Tento standard může vést jednak k tomu, že je společník povinen aktivně jednat (aktivní složka), jednak k tomu, že je povinen se zdržet jednání, které společnosti škodí (pasivní složka). Obsah loajality v konkrétních společnostech je v tomto ohledu proměnlivý, liší se pak především podle hloubky vztahů společníků se společností. Čím volnější tyto vazby jsou, tím je povinnost loajality méně intenzivní. Proto se v kapitálových společnostech projevuje především pasivní složka loajality.

Loajalitu společníka vůči společnosti pak vyvažují povinnosti společnosti v podobě zákazu bezdůvodně zvýhodňovat nebo znevýhodňovat některého společníka a povinnosti šetřit společníkova práva a oprávněné zájmy. Tyto povinnosti tvoří zákonné vymezení loajality společnosti vůči společníkovi. Povinnost loajality v horizontálních vztazích je v tuzemsku institut dovozovaný právní doktrínou, a to především z uzavření společenské smlouvy, čímž se společníci zavazují usilovat o dosahování cíle společenské smlouvy, tedy cílů společnosti. Pevné zavedení nebo naopak vyvrácení tohoto institutu bude ovšem ještě věcí dalšího výkladu a praxe.

Třetí část se věnovala následkům porušení povinnosti loajality společníka vůči společnosti. Práce se nejprve zabývala povinností nahradit škodu, resp. některým jejím dosud nevyřešeným

otázkám. Na základě předložené argumentace docházím k závěru, že se jedná o porušení smluvní povinnosti, kdy společník bude nahrazovat jak majetkovou, tak nemajetkovou újmu.

Následně diplomová práce rozebírala porušení společnické loajality v souvislosti se zasedáním valné hromady. Takové jednání může vést k vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Jako specifický případ porušení loajality bylo představeno zneužití hlasovacího práva, které je sankcionováno dodatečnou sítací hlasů zneužívajícího společníka.

Jako poslední následek v souladu s jeho povahou prostředku *ultima ratio se* diplomová práce zabývala možností obrátit se na soud s návrhem na vyloučení nelojálního společníka, a to v případech zvláště hrubého porušení povinností. Tuto variantu právní předpisy umožňují pouze v poměrech společnosti s ručením omezeným.

Záměrem čtvrté části byla analýza vlivu povinnosti loajality na práva a povinnosti, které společníkovi vyplývají z účasti na společnosti. Diplomová práce shrnula názory právní doktríny, dle kterých se povinnost loajality prosazuje jako východisko práv a povinností společníka. Obsah vztahu společnosti a společníka proto musí být vždy interpretován ve světle povinnosti loajality. Tyto závěry jsem následně doložila příklady tuzemské judikatury, ve kterých tak Nejvyšší soud pravidelně činí již od dob účinnosti obchodního zákoníku.

Je zřejmé, že povinnost loajality je institut s rozmanitým uplatněním. Pro jeho správný výklad a aplikaci je třeba znát jeho východiska a obsah a správně identifikovat hloubku vazeb mezi posuzovanými subjekty. Vzhledem ke značné obecnosti tohoto institutu a možného rozsahu vlivu na vztahy ve společnosti je komplexní postup při intepretaci a aplikaci klíčový.

Seznam použitých zkratek

BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). Německý občanský zákoník, 1896.
notářský řád	zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti
občanský zákoník / OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
občanský zákoník 1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
švýcarský občanský zákoník	Zivilgesetzbuch (ZGB). Švýcarský občanský zákoník, 1907.
UNIDROIT	International Institute for the Unification of Private Law
zákon č. 370/2000 Sb.	zákon, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání,
zákon o obchodních korporacích / ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Monografie

Cahn, A. The Shareholder's Fiduciary Duty in German Company Law. In BIRKMOSE, H. S. *Shareholders' Duties*. 1. vydání. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-90-411-6670-8.

Conac, P. H. The Shareholders' Duty Not to Abuse Rights. In BIRKMOSE, H. S. *Shareholders' Duties*. 1. vydání. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-90-411-6670-8.

Čech, P. K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům. In PAUKNEROVÁ, M. a M. TOMÁŠEK. et al. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze: Nakl. Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1687-2.

ČECH, P. a P. ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. 1. vydání. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová, BOVA POLYGON, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.

ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3: Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006. ISBN 978-80-7357-164-1.

ČERNÁ, S. et al. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8.

DĚDIČ, J. et al. *Akciové společnosti*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. Beckova edice Právo a hospodářství 68. ISBN 978-80-7400-404-9.

DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-633-4.

DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-961-8.

ELIÁŠ, K. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2010. ISBN 978-80-87284-11-7.

HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-529-9.

LASÁK, J. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Edice Kodex. ISBN 978-80-7598-881-2.

LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník. I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8.

MELZER, F. a P. TÉGL. et al. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I. § 1-117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1.

Payne, J. Contractual Aspects of Shareholders' Duties. In BIRKMOSE, H. S. *Shareholders' Duties*. 1. vydání. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-90-411-6670-8.

PETROV, J., M. VÝTISK a V. BERAN. et al. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7.

Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. et al. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Elektronický komentář.

ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck., 2023. ISBN 978-80-7400-914-3.

ŠTENGLOVÁ, I. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6.

ŠVESTKA, J. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vydání. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře Wolters Kluwer Edice Kodex. ISBN 978-80-7598-656-6.

ZIMMERMANN, R. a S. WHITTAKER. *Good faith in European contract law*. 1. vydání. Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2000. Cambridge studies in international and comparative law; The Common core of European private law project 14. ISBN 978-0-521-77190-0.

Francouzsko-český, česko-francouzský velký slovník: ...nejen pro překladatele. 1. vydání. Brno: Lingea, 2007. ISBN 978-80-87062-05-0.

Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reform: sborník ze setkání kateder obchodního práva právnických fakult České republiky a Slovenské republiky ve dnech 6. až 8. února 2007 v Průhonicích u Prahy. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. IFEC, Beroun, 2007. ISBN 978-80-85889-86-4.

Články

ČECH, P. K (nepsaným) povinností společníka společnosti s ručením omezeným aneb potvrzení existence povinnosti loajality společníka v českém právu. *Jurisprudence*. 2006, roč. 15, č. 6

ŠTENGLOVÁ, I. Zajištění rovného zacházení s akcionáři ve stejném postavení podle zákona o obchodních korporacích a kodexů corporate governance. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28

JANOŠEK, V. Vyloučení (většinového) společníka ze společnosti s ručením omezeným rozhodnutím soudu. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 23

JOSKOVÁ, L. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*. 2011, roč. 3

KNAPP, V. O právu kogentním a dispozitivním. *Právník*. roč. 1995, č. 1

KOVAŘÍČEK, K. Místo § 212 odst. 2 ObčZ v českém právním systému a hmotněprávní podmínky jeho aplikace. *Právní rozhledy*. roč. 2020, č. 5

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Statistiky z Registru ekonomických subjektů - 1. čtvrtletí 2023, konkrétně souboru „Tab. 2 Počty jednotek v registru ekonomických subjektů podle převažující činnosti a vybraných právních forem“, uveřejňované Českým statistickým úřadem. In: Český statistický úřad [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/organizacni-statistika-1-ctvrtletí-2023>.

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 596/2014 ze dne 16. dubna 2014 o zneužívání trhu (nařízení o zneužívání trhu) a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/6/ES a směrnic Komise 2003/124/ES, 2003/125/ES a 2004/72/ES

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 90/2012, o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 370/2000, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

Zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). Německý občanský zákoník, 1896.

4. Seznam použitých soudních rozhodnutí

Rozhodnutí Ústavního soudu

Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2009, sp. zn. IV. ÚS 128/06

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 3/06

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2022, sp. zn. 21 Cdo 822/2022

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1498/2022

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3338/202

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2022, sp. zn. 22 Cdo 575/2022

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. 21 Cdo 3575/2021

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.03.2022, sp. zn. 27 Cdo 3364/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 160/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2708/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 787/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 26 Cdo 1984/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 21 Cdo 3722/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2018, sp. zn. 27 Cdo 3439/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3307/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2018, sp. zn. 26 Cdo 3997/2017-II

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1868/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1817/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2779/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3243/2012
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 1168/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze a Vrchního soudu v Olomouci

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 6. 2022, sp. zn. 14 Cmo 365/2021
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 8 Cmo 223/2021
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 2. 2022, sp. zn. 5 Cmo 234/2021
Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2021, sp. zn. 5 Cmo 168/2020
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2020, sp. zn. 7 Cmo 163/2018
Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 8 Cmo 89/2019
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 7 Cmo 117/2004

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 1. 2. 1988, sp. zn. II ZR 75/87, ve věci *Linotype*.
Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 20. 3. 1995, sp. zn. II ZR 205/94, ve věci *Girmes*.

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k zák. č. 33/2020 Sb., sněmovní tisk 207/0, 8. volební období, 2017–2021.

Povinnost loajality společníka kapitálové společnosti

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematikou povinnosti loajality společníka kapitálové společnosti. Zaměřuje se především na rozbor povinnosti loajality společníka vůči společnosti, okrajově pak představuje i povinnost loajality společnosti vůči společníkovi a povinnost loajality mezi společníky.

Hlavním cílem této práce je vymezit povinnost loajality a analyzovat tuto povinnost v některých vztazích uvnitř společnosti. Stěžejním je pro tento rozbor výklad ustanovení § 212 občanského zákoníku, kterému se v této práci postupně věnuji. Vzhledem k obecnosti pojmu loajalita je klíčovou součástí této diplomové práce rozbor dosavadní rozhodovací praxe soudů, včetně aplikovatelnosti rozhodnutí, která vycházela z úpravy před rekodifikací soukromého práva.

Práce je členěna na úvod, čtyři části a závěr. První část pojednává o principu poctivosti jako základním východisku povinnosti loajality, jeho povaze coby generální klauzule a z toho se odvíjejících funkcí.

Druhá část představuje čtenáři povinnost loajality ve vztazích společníka kapitálové společnosti ve třech rovinách. Největší pozornost je zaměřena na povinnost loajality společníka vůči společnosti, kdy je postupně představen její vývoj v českém právním řádu, aktuální výklad a doktrinální zařazení. Následně je věnován prostor povinnosti loajality společnosti vůči společníkovi, která představuje protipól loajality společníka ke společnosti. A konečně je krátce popsána i povinnost loajality společníka vůči ostatním společníkům.

Navazující část je věnována možným následkům, které se s porušením povinnosti loajality společníka vůči společnosti pojí. V jednotlivých podkapitolách jsou tyto následky podrobněji popsány. Čtvrtá část je pak věnována vlivu povinnosti loajality na jednotlivá práva a povinnosti společníka kapitálové společnosti. Těmito právy a povinnostmi se diplomová práce zabývá především prostřednictvím situací, které byly řešeny v tuzemské rozhodovací praxi.

Klíčová slova: povinnost loajality, společník, kapitálová společnost

Duty of Loyalty of a Shareholder of a Capital Company

Abstract

This thesis deals with the issue of the duty of loyalty of a shareholder of a capital company. It focuses mainly on the analysis of the duty of loyalty of a shareholder towards the company, and marginally presents the duty of loyalty of the company towards the shareholder and the duty of loyalty between the shareholders.

The main objective of this thesis is to define the duty of loyalty and to analyse this duty in some of the relationships within a company. Central to this analysis is the interpretation of the provisions of Section 212 of the Civil Code, which I address in this thesis in turn. Due to the generality of the concept of loyalty, a key part of this thesis is the analysis of the existing decision-making practice of the courts, including the applicability of decisions based on the regulation before the recodification of private law.

The thesis is divided into an introduction, four parts and a conclusion. The first part deals with the principle of good faith as the fundamental basis of the duty of loyalty, its nature as a general clause and its derived functions.

The second part introduces the reader to the duty of loyalty in shareholder relations of a capital company on three levels. The main focus is on the shareholder's duty of loyalty to the company, presenting its development in the Czech legal system, current interpretation and doctrinal classification. Subsequently, the duty of loyalty of the company to the shareholder, which is the counterpart of the shareholder's loyalty to the company, is discussed. Finally, the duty of loyalty of a shareholder towards other shareholders is briefly described.

The following section is devoted to the possible consequences of a breach of the duty of loyalty of a shareholder to the company. These consequences are described in more detail in the individual subsections. The fourth part deals with the impact of the duty of loyalty on the individual rights and obligations of a shareholder of a capital company. The thesis analyses these rights and obligations mainly through situations that have been resolved in domestic decision-making practice.

Key words: duty of loyalty, shareholder, capital company